

เอกสารวิชาการ

เรื่อง

การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์

The Strength Development of the Beef Cattle Network in Buriram Province

โดย

นางสาวพิสมัย พงษ์วัน

นายนิรุจน์ พันธุ์ศรี

เลขทะเบียนวิชาการที่

62(2)-0216(3)-008

สถานที่ดำเนินการ

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์

อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม – ธันวาคม 2561

การเผยแพร่

เว็บไซต์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์

การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์

พิสมัย พงษ์วัน^{1/} และ นิรุจน์ พันธุ์ศรี^{1/}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ผล สรุปและรายงาน การศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2561 – กุมภาพันธ์ 2562 จากกลุ่มตัวอย่าง 44 กลุ่ม เกษตรกร จำนวน 1,182 ราย ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรก่อนเข้าร่วมเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ ส่วนใหญ่เป็น เกษตรกรรายเดี่ยว อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมเลี้ยงสัตว์ มีอายุอยู่ระหว่าง 51 - 60 ปี การศึกษา สูงสุดในระดับประถมศึกษา มีโคเนื้อเฉลี่ย 6 ตัว/ราย ลักษณะการเลี้ยงกึ่งขังกึ่งปล่อยแทะเล็ม มีการ ปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.73 ไร่/ราย โดยส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำทะเบียนสัตว์ หรือ จดบันทึกเกี่ยวกับการเลี้ยงโคเนื้อ การผสมพันธุ์โคเนื้อใช้วิธีการผสมเทียม ส่วนการจัดการป้องกัน โรคได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ เกษตรกรจำหน่ายโคเนื้อที่อายุ 1-2 ปี ราคาที่ จำหน่ายเฉลี่ย 26,002 บาท/ตัว เกษตรกรส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมการพัฒนาเลี้ยงโคเนื้ออย่างน้อย 2 ครั้ง/ราย ในระยะเวลา 3 ปี (ระหว่างปี 2558 - 2560)

ภายหลังเกษตรกรเข้าร่วม โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า มีการพัฒนาทั้งในด้านพันธุ์โคเนื้อ อาหารโคเนื้อ การจัดการสุขภาพโคเนื้อ และการพัฒนาเครือข่าย ผู้เลี้ยงโคเนื้อให้เข้มแข็ง ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบโดยส่วนใหญ่ คือ พันธุ์โคเนื้อมีราคาแพง อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 90.91 ผ่านเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ผู้เลี้ยงโคเนื้อ คือ อยู่ในระดับดีขึ้นไป และมีเพียงร้อยละ 9.09 อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง

คำสำคัญ: การพัฒนาความเข้มแข็ง เครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

ทะเบียนวิชาการเลขที่: 62(2)-0216(3)-008

^{1/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

The Strength Development of the Beef Cattle Network in Buriram Province

Pissamai Pongwan^{1/} and Nirut Phansri^{1/}

Abstract

The objectives of this study were to examine the strength development of the beef cattle network in Buriram province, Thailand. The 44 network groups with 1,182 farmers were interviewed, analyzed and performed experimental research from July 2018 to February 2019. The results showed that before the farmers were joint the beef cattle network project, Buriram province. The majority of each farmer earned a living with a single farmers, no grouping. Their routine work were plating rice, and their supplementary careers were raising animals. The farmers were between 51 to 60 years old. They educated with primary school. They raised beef cattle with the average 6 head per family, and kept their animals with indoor and grazing in the pastures. The grasslands owned by farmers were 1.73 Rai. However, they did not record pedigree animals. The health of animals was monitored by veterinarians regularly of Department of Livestock Department (DLD). The cows were mated with artificial insemination. They sold the animals with age between 1 to 2 years old. The income from selling cattle were 26,002 Baht per animal. The majority of farmers received to attend a training how to raising beef cattle by Buriram Provincial Livestock Office at least 2 times per case continuously. Those training were 3 years (in the period of 2015 to 2017).

After, these farmers were joint the beef cattle network for promotion and development project, Buriram province. It found that the farmers were to develop in the terms of beef cattle breeders, nutrition cattle, maintain health of animals, and strength development of the beef cattle network. It had a moderate level. Their problem was high price of beef cattle breeder. However, sample farmers (90.91%) were through evaluation on strength development of the beef cattle network with a good up level but someone (9.09%) had a unsatisfied.

Keyword: strength development, beef cattle network, Buriram Province

Scientific paper No.: 62(2)-0216(3)-008

^{1/} Buriram Provincial Livestock Office, Muang District, Buriram Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี	5
การเลี้ยงโคเนื้อ	5
ทฤษฎีแนวคิดการพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย	6
การประเมินองค์กรเกษตรกร	17
บทที่ 3 วิธีการศึกษาวิจัย	20
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	20
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	21
การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	22
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์ผล	24
ผลการศึกษา	24
วิจารณ์ผล	45
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	48
สรุปผลการศึกษา	48
ข้อเสนอแนะ	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	51
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	54
ตารางภาคผนวกที่ 1 แบบประเมินตัวชี้วัดด้านส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์	55
แบบสอบถามเกษตรกร	58

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล	20
ตารางที่ 2	จำนวน และ ร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	25
ตารางที่ 3	จำนวน และ ร้อยละ สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร	32
ตารางที่ 4	ค่าเฉลี่ย และ ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาอาชีพ การเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์	40
ตารางที่ 5	ค่าเฉลี่ย และ ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรค ในการเลี้ยงโคเนื้อ	41
ตารางที่ 6	จำนวน ร้อยละ และ ระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ	43

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินงานพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในเกษตรกรรายย่อยของจังหวัดบุรีรัมย์ ตามแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) “การสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร เพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มสถาบันเกษตรกร ตลอดจนพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” แผนยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ พ.ศ. 2556-2559 กลยุทธ์ที่ 2 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกร และยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์โคเนื้อ 2555-2559 “สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยรวมตัวเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อทำหน้าที่ด้านการตลาดแทนสมาชิก สร้างอำนาจในการต่อรอง ทั้งด้านการจัดซื้อ และจัดจำหน่าย โดยการสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงด้านการผลิตกับด้านการตลาด” (คณะกรรมการยุทธศาสตร์โคเนื้อ กรมปศุสัตว์, 2555) พัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้ออย่างต่อเนื่อง โดยใช้งบประมาณประจำปีของกรมปศุสัตว์ งบประมาณรายจ่ายของจังหวัด และงบประมาณรายจ่ายของกลุ่มจังหวัด

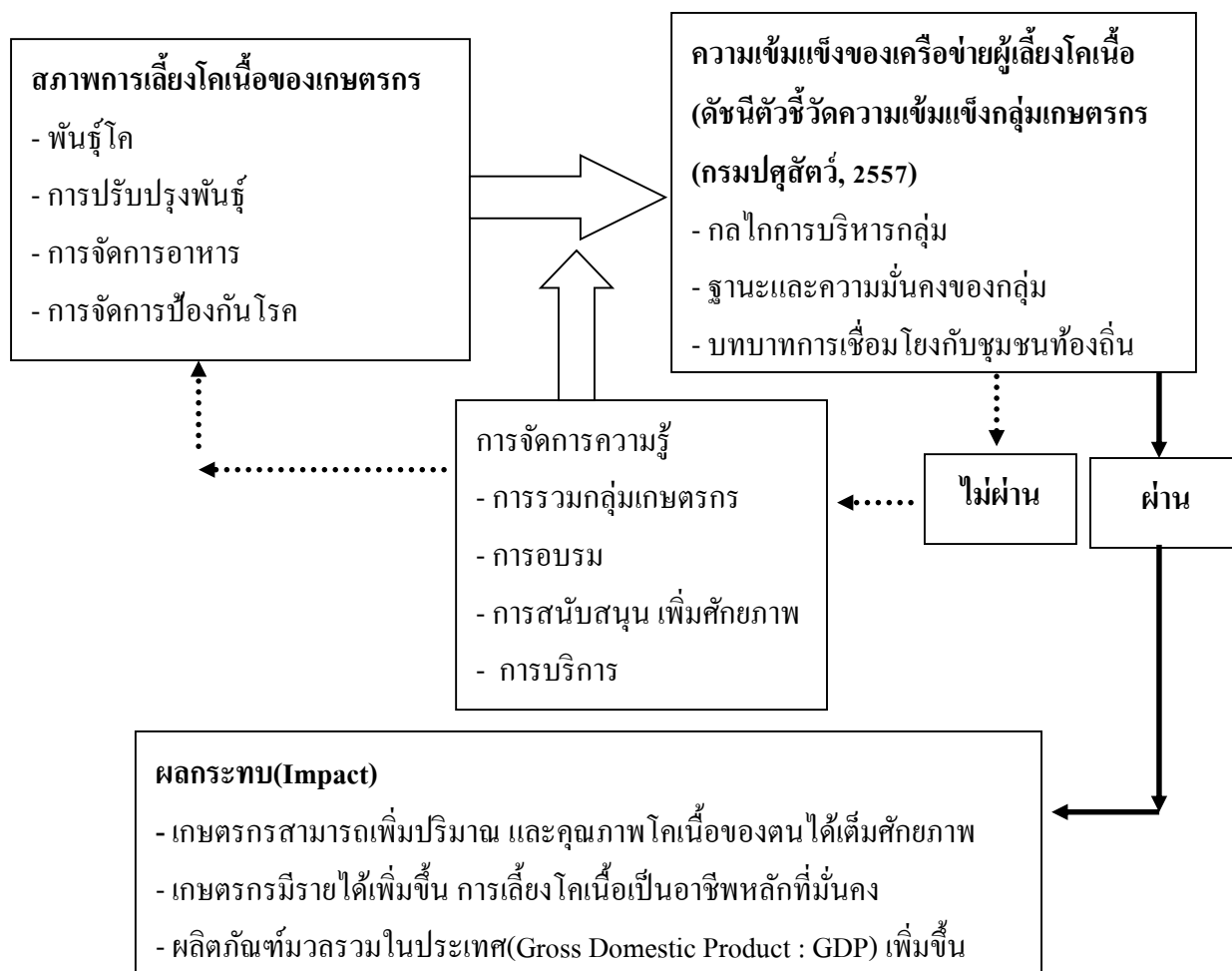
ในการพัฒนาขับเคลื่อนอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อตามนโยบายดังกล่าว เริ่มจากการสำรวจข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อที่มีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้ออยู่ก่อนแล้ว และรวบรวมเกษตรกรรายเดียวให้เกิดการรวมกลุ่ม กำหนดแนวทางปฏิบัติในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมพัฒนาการเลี้ยงสัตว์แบบมีส่วนร่วมสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ ในลักษณะการพึ่งพาตนเองนำไปสู่ความสำเร็จ สร้างความมั่นคงและยั่งยืนในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ โดยจัดทำโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดบุรีรัมย์ อย่างต่อเนื่องมา กว่า 3 ปี (ปี 2558-ปัจจุบัน) เพื่อพัฒนาระดับอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เพิ่มศักยภาพให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในภาพรวมของจังหวัด คือ 1) การพัฒนาพันธุ์โคเนื้อ 2) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อ และ 3) การเชื่อมโยงเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อและการตลาด ด้วยวิธีการจัดการความรู้ อันประกอบด้วย ความรู้ในด้านพันธุ์โค ด้านการปรับปรุงพันธุ์ ด้านอาหาร ด้านการเลี้ยงดู ด้านการป้องกันโรค และด้านการตลาด ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรชุมชน โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การสร้างรวบรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ความรู้เป็นต้น (จรัส สว่างทัพ, 2553) นำมากำหนดเป็นโครงการต่างๆ หลายโครงการ ซึ่งมีความสอดคล้องต่อเนื่อง

เช่น โครงการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ตามหลักการพัฒนาการผลิตผู้เลี้ยงโคเนื้อแบบ
ประณีต (Intensive Farm) โครงการเพื่อพัฒนาระดับแม่พันธุ์พื้นฐาน โดยการคัดเลือก และ/หรือการ
ยกระดับสายเลือด (Up grading) ด้วยน้ำเชื้อคุณภาพดี สนับสนุนการพัฒนาแปลงหญ้าพืชอาหารสัตว์
ให้เพียงพอ ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อให้เกิดความเข้มแข็ง ตามโครงการพัฒนาเครือข่าย
ผู้เลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์ จัดประชุมสัมมนาเพื่อติดตามความก้าวหน้า ค้นหาแนวทางในการ
แก้ปัญหาาร่วมกัน และทราบทิศทางตลาดโคเนื้อทั้งในและต่างประเทศ ประกอบแผนการผลิตโคเนื้อ
ของเกษตรกร

ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกร
มีความสำคัญมาก ภายใต้แนวคิดที่ว่า การรวมกลุ่มจะทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรม และ
ก่อให้เกิดการขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง พลังขับเคลื่อนกิจกรรมไม่ได้หมายถึงเฉพาะ
ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างอำนาจในการต่อรอง
และสร้างกระบวนการทัศน์ วิสัยทัศน์ และเปิดมุมมองใหม่ๆ จากการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ และ
ประสบการณ์ เป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มด้วย อันจะส่งผลต่อ
คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของเกษตรกรรายย่อย ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาการพัฒนาความ
เข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ
ในรูปแบบกลุ่มเครือข่าย เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งกับกลุ่ม
เกษตรกรรายย่อยต่อไป

ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

3. ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งกลุ่มของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 49 กลุ่ม ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อผ่านโครงการต่างๆ ตามงบบพัฒนาจังหวัด และงบบพัฒนา กลุ่มจังหวัด ระหว่างปีงบประมาณ 2558-2560 ทำการสุ่มตัวอย่างตามแบบของ Yamane (1973) ได้จำนวนตัวอย่าง 44 กลุ่ม และศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของสมาชิก กลุ่มที่ทำการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้หลักการจัดการความรู้ในด้านพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ และการจัดการ ตามคู่มือการเลี้ยงโคเนื้อสำหรับเกษตรกรไทย (สุวิษ บุญโปร่ง, 2558) ภายใต้กรอบการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อจังหวัดบุรีรัมย์

การศึกษาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ ใช้ดัชนีตัวชี้วัดตามแบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2557)

ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงโคเนื้อ 44 กลุ่ม จาก 23 อำเภอในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกรอบของเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. การเลี้ยงโคเนื้อ
2. ทฤษฎีแนวคิดการพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย
3. การประเมินองค์กรเกษตรกร

1. การเลี้ยงโคเนื้อ

ธงชัย สุวรรณสิขณน์ และคณะ (2560) กล่าวว่า ผู้เลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรรายย่อย (โคเนื้อน้อยกว่า 20 ตัว) โดยโคที่เกษตรกรเลี้ยงดูส่วนใหญ่เป็นโคพื้นเมือง และโคลูกผสมพื้นเมือง-บราห์มัน กลุ่มเกษตรกรเกือบทั้งหมดยังไม่มี การเชื่อมต่อกับผู้รับซื้อและผู้ฆ่าแหละเนื้อโคเพื่อจำหน่าย จึงยังคงเห็นปัญหาการเลี้ยงโคติดมือ (โคพร้อมที่จะถูกจำหน่ายแต่ไม่สามารถจำหน่ายได้และกินทุนอยู่ในฟาร์ม) และไม่สามารถจำหน่ายได้ราคาสมกับที่คาดหวังได้ ถึงแม้ว่าปัญหาเหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้น้อยลงเมื่อเกษตรกรเป็นสมาชิกของสหกรณ์โคเนื้อหรือโคขุน แต่อย่างไรก็ตามการรับสมาชิกใหม่เพิ่มเติมของแต่ละสหกรณ์มีข้อจำกัดแตกต่างกันไป อีกทั้งสหกรณ์โคเนื้อทั้งหมดในประเทศไทยก็มุ่งหวังเพียงการผลิตสินค้า เข้าสู่ตลาดเนื้อโคคุณภาพสูง (ตลาดไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ) ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 ของตลาดเนื้อโคทั้งหมดในประเทศเท่านั้น (โคถูกขุนฆ่า และชำแหละในตลาดส่วนนี้ ไม่เกิน 15,000 ตัวต่อปี) จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น กอปรกับมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร ปีการผลิต 2559/2560 ด้านการผลิต (เพิ่มเติม) สนับสนุนให้จำเป็นต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยในการผลิตโคเนื้อคุณภาพผ่านการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อต้นแบบ เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และความสามารถในการจำหน่ายโคเนื้อเข้าสู่ตลาดเนื้อโคคุณภาพได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเนื้อโคคุณภาพ (นุ่ม) ที่ไม่เน้นไขมันแทรกในกล้ามเนื้อ ซึ่งมีสัดส่วนทางการตลาดภายในประเทศมากกว่าร้อยละ 40 และมีความสนใจต้องการซื้อจากประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศจีนจำนวนมาก

ศุวิข บุญโปร่ง (2558) การเลี้ยงสัตว์โดยทั่วๆ ไปนั้น มีหลัก 3 ประการ ที่ผู้เลี้ยงควรปฏิบัติ เพื่อให้การเลี้ยงสัตว์ได้ผลดีที่สุด คือ ใช้พันธุ์ดี อาหารดี และการจัดการดี ด้วยเหตุผล ดังนี้

1. เลี้ยงแต่สัตว์พันธุ์ดี เพราะสัตว์พันธุ์ดีจะโตไวใช้เวลาเลี้ยงสั้นให้ผลผลิตสูง และกินอาหารไม่เปลือง

2. เลี้ยงด้วยอาหารที่ดี มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามความต้องการของร่างกายสัตว์ในแต่ละระยะการเจริญเติบโตให้ผลผลิต รวมไปถึงมีวิธีการให้อาหารที่ถูกต้อง ย่อมจะทำให้สัตว์เจริญเติบโตได้เต็มที่

3. มีระบบการจัดการฟาร์มที่ดี การรู้หลักการจัดการฟาร์มที่ดี ทำให้ประหยัดต้นทุนและแรงงานในการเลี้ยงคู่สัตว์ การใช้ประโยชน์จากที่ดินและโรงเรือนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาภาวะที่จะเกิดจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น กลิ่นเน่าเหม็นของมูลสัตว์มีน้อยและป้องกันโรคระบาด ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์เลี้ยงได้ อย่างไรก็ตาม หลักทั้ง 3 ประการนี้จำเป็นต้องเกื้อหนุนซึ่งกัน และกันจึงจะทำให้การผลิตสัตว์ให้ผลดีที่สุด นั่นคือ ลงทุนน้อยแต่ให้ผลผลิตสูง การด้อยในจุดใดจุดหนึ่ง จะทำให้ประสิทธิภาพของการผลิตไม่ได้ผลสูงสุด หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วก็จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตสัตว์ด้อยลงไปทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่หรืออาจจะขาดทุนได้

ศุวิข บุญโปร่ง และคณะ (2558) กล่าวว่า การศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีอายุเฉลี่ย 54.83 และ 57.52 ปี ตามลำดับ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.00 และ 69.50 ตามลำดับ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.55 และ 4.84 คน ตามลำดับ การเลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม จำนวนโคที่เลี้ยงเฉลี่ย 9.85 และ 8.67 ตัว ตามลำดับ มีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคเฉลี่ย 16.58 และ 15.45 ปี ตามลำดับ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 9.65 และ 11.60 ปี ตามลำดับ

2. ทฤษฎีแนวคิดการพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย

นรินทร์ สมบูรณ์สาร (2554) กล่าวว่า ปัจจุบันการเป็นเกษตรกรรายย่อยในสังคมเกษตรกรรมไม่ว่าจะประกอบอาชีพทำการเกษตรในแขนงใด ทั้งด้านปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือทำประมง โอกาสจะแข่งขันเพื่อการต่อสู้ให้มีอำนาจการต่อรองมักจะมีน้อย เนื่องจากต้องต่อสู้ทุกอย่างด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในการ ประกอบอาชีพ การจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิต เมื่อผลผลิตพร้อมจะเก็บเกี่ยว หรือการเลี้ยงสัตว์ เมื่อสัตว์ครบอายุที่ต้องจำหน่าย ปัญหาหลักที่พบประจำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเกษตร จึงเห็นความสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรรายย่อยที่ประกอบอาชีพประเภทเดียวกัน มารวมตัวกันในรูปแบบกลุ่ม ซึ่งประโยชน์ของการรวมกลุ่ม เป็นการช่วยเพิ่มสมาชิกช่วยกันเป็นคู่คิด คู่ปรึกษา ช่วยกันแนะนำ เตือนกัน หรือจะเพิ่มกำลังอำนาจการต่อรองได้ แต่การมารวม

เป็นกลุ่มก็เชื่อว่าจะเป็นยาวิเศษแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรสมาชิกได้ทุกคน และครบทุกประเด็นปัญหาที่เกษตรกรในกลุ่มทุกคนต้องการ เนื่องจากกลุ่มเป็นแค่การรวมตัวของสมาชิกเกษตรกร ที่เป็นรูปธรรมอย่างหนึ่ง เพียงแต่ว่าสมาชิกภายในกลุ่มต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีการกำหนดกฎ ข้อตกลงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ทำอะไรก็ต้องเคารพกติกาของกลุ่ม หรือ เครือข่ายที่กำหนดขึ้นมา และสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ควรมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อ สมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน นอกจากเกษตรกรที่อาสาเป็นหัวหน้ากลุ่ม ตลอดจนทีมบริหารของกลุ่ม เช่นรองประธานกลุ่ม เลขานุการของกลุ่ม เภรณูญิกของกลุ่ม และกรรมการกลุ่ม ต้องฝึกคิดให้มีมุมมอง คิดอะไรให้ครอบคลุม ไม่ใช่คิดแต่ผลประโยชน์เฉพาะของตนเอง ขาดการเสียสละ หรือจิตอาสาที่จะทำประโยชน์ให้กลุ่ม นอกจากนี้ช่วงเริ่มจัดตั้งใหม่ควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่ม ตลอดจนเจ้าหน้าที่ฯ ควรเข้าไปเยี่ยมกลุ่มเกษตรกรเป็นประจำทุก 15 วัน หรือทุก 30 วัน ซึ่งในการพูดคุยในการเยี่ยม เยียนระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และกลุ่มเกษตรกรจะรับรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมถึงเมื่อ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นมีปัญหาเฉพาะหน้าอะไร เกษตรกรสมาชิกจะได้รับคำปรึกษาจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แม้ว่าบางคำถามหรือบางปัญหาของเกษตรกร เจ้าหน้าที่อาจจะไม่สามารถให้คำแนะนำได้เอง โดยตรงเกษตรกรก็สามารถช่วยประสานงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้อื่นใน หมู่บ้าน ในตำบล มาช่วยให้คำปรึกษาได้ ปัญหาของเกษตรกรจะได้ถูกแก้ปัญหาได้ลุล่วงทันเหตุการณ์ เกษตรกรสมาชิกภายในกลุ่มจะเกิดความศรัทธาและเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย (2555) ให้ความหมายของ “เครือข่าย (Network)” หมายถึง รูปแบบของความสัมพันธ์หรือความเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่ม หรือองค์กร หรือชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และเสริมสร้างพลังในการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มที่เชื่อมโยงกันจะมีความเป็นอิสระต่อกัน เครือข่าย เป็นกลไกประสานผลประโยชน์และช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคน กลุ่มคน และองค์กร ต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม เนื่องจากเครือข่ายมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. เป็นช่องทางที่สำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกัน และกัน
2. เป็นแหล่งรวบรวม เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และรับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ
3. เป็นเวทีของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่รวมกันเป็นเครือข่าย

4. ทำให้เกิดการเสริมพลังในการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมสร้างจุดแข็งให้กับองค์กรที่รวมกันเป็นเครือข่าย

การพัฒนาเครือข่ายในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2554 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน โดยการใช้กระบวนการเครือข่ายเป็นเครื่องมือหนึ่ง การกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. ให้มีการจดทะเบียนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ 2 วิสาหกิจชุมชนขึ้นไปมารวมตัวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชน โดยอาจมีบุคคลภายนอกที่มีความสามารถให้ความรู้ ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือทำประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนมาร่วมด้วย

2. บทบาทของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน คือ ให้คำแนะนำช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนในด้านต่างๆ คือ กิจกรรมภายใน ช่วยเหลือในการจัดตั้ง ศึกษาวิจัย ให้ความรู้ ฝึกอบรม ปรับปรุงพัฒนา การผลิต บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด กิจกรรมภายนอก คือ เป็นคนกลางติดต่อส่วนราชการ องค์กรของรัฐ เอกชน เพื่อ ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ประสานกับเครือข่ายอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

4. เครือข่ายสามารถเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินสถานการณ์ การศึกษาข้อมูล ข้อมูลเป็นข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น คน สัตว์ สิ่งของ สถานที่โดยอยู่ในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการสื่อสารการแปลความหมายและการประมวลผล ซึ่งข้อมูลอาจจะได้มาจาก การสังเกต การรวบรวม การวัดข้อมูล เป็นได้ทั้งข้อมูลตัวเลขหรือสัญลักษณ์ใดๆ ที่สำคัญจะต้องมีความเป็นจริงและต่อเนื่อง ข้อมูลที่ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายควรเป็นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกลุ่มซึ่งอาจได้จากการศึกษาเอกสารจะทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐาน ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขอบเขตและแผนปฏิบัติงาน กิจกรรมขั้นตอนหรือแนวทางปฏิบัติของกลุ่มว่าเป็น อย่างไร หรือกลุ่มมีการวิเคราะห์ตนเองบ้างหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาองค์กรเป็นการวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง กระบวนการทำงานขององค์กรให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมและ

ที่สำคัญ คือ ทำให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีแต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ด้วยวิธี SWOT (คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย, 2555 หน้า 22-49)

คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย (2555) กล่าวว่า SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมาย คือ S = Strengths คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็น ทางบวก ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงาน W = Weakness คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นด้านลบและ ด้อยความสามารถ ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ O = Opportunity คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยในการ ทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ T = Threats คือ อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยหรือสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงาน ขององค์กรไม่ใหบรรลุวัตถุประสงค์หลักการสำคัญของ SWOT คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสถานการณ์ 2 ด้าน คือ สถานการณ์ ภายในและ สถานการณ์ภายนอก จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตัวเอง รู้จักสภาพแวดล้อมชัดเจน และวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร จะช่วยให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กรทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ที่มีต่อองค์กรจะมีผลทำให้ สามารถพัฒนาองค์กรไปในทางที่เหมาะสม การประเมินสถานการณ์ การประเมินสถานการณ์เป็นการเรียนรู้และค้นหาศักยภาพของกลุ่ม องค์กรหรือชุมชน โดยการสำรวจข้อมูลในเรื่องจุดแข็งหรือข้อดีเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของดีที่มีอยู่ เกิดความภาคภูมิใจและรักหวงแหนพร้อมจะพัฒนาจากพื้นฐานที่มีให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น

1. ด้านการพึ่งพาตนเอง
2. ด้านเกี่ยวกับผู้นำ
3. ด้านเกี่ยวกับสมาชิก
4. ด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
5. ด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรม และกฎระเบียบต่างๆ
6. ด้านเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม/เครือข่าย
7. ด้านเกี่ยวกับผลผลิต ผลงาน
8. ด้านการยอมรับของบุคคลภายนอก
9. ด้านสาธารณะประโยชน์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การกำหนดเป้าหมายหลัก การกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เฉพาะเจาะจงมีตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้และเพื่อประเมิน ความสำเร็จได้ องค์กรต้องมองว่าเป้าหมายต้องสามารถบรรลุได้จริง และต้องมีทรัพยากรที่จำเป็นในการบรรลุเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร เกษตรกร วิชาชีพชุมชนและเครือข่ายต้องพิจารณาว่าองค์กรต้องการพัฒนาอะไร โดยพิจารณาจากตัวองค์กรเป็นจุดเริ่มต้น เช่น การกำหนดเป้าหมาย ด้านการผลิต, ด้านการตลาดและด้านการเรียนรู้ขององค์กร หลักการกำหนดเป้าหมายโดยทั่วไปจะใช้หลักการ ของ SMART คือ

1. เฉพาะเจาะจง (Specific) ควรชี้วัดว่าเป็นการวัดอะไร ที่ไหน โดยเฉพาะเจาะจง ไม่ใช่เป็นไปโดยกว้างๆ การไม่เจาะจง ทำให้มีคำถามตามมามากมายและไม่รู้ว่าต้องแก้ไขหรือปรับปรุงที่ไหน

2. สามารถวัดได้ (Measurable) เมื่อสามารถวัดผลได้ทำให้ติดตามผลงานได้ และเกิดความ โปร่งใสขึ้น

3. บรรลุได้จริง (Achievable) เพราะจะกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการทำ แต่ต้องท้าทายความสามารถด้วย

4. มีทรัพยากรรองรับ (Resourced) ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ หรือ สามารถหามาสนับสนุนได้

5. มีกรอบเวลาที่ชัดเจน (Time Bound) ข้อนี้สำคัญมากเนื่องจากตัวชี้วัดที่ไม่กำหนดเวลาในการบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ จะขาดการดูแลเอาใจใส่ติดตาม ซึ่งทำให้ตัววัดไม่สามารถผลักดันผลสำเร็จ วิธีการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการวางแผนอนาคต และช่วยให้เราสามารถกำหนดทิศทางขององค์กรว่าจะไปในทิศทางใด นอกจากนี้การกำหนดเป้าหมายอย่างเหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้เราเกิดความพยายามและความทุ่มเท เพื่อให้องค์กรสามารถไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดเป้าหมายขององค์กร เกษตรกร วิชาชีพชุมชนและเครือข่ายควรคำนึงถึง เช่น 1.) จะทำอะไร 2.) เพื่ออะไร 3.) ทำอย่างไร 4.) ใครทำ 5.) ทำที่ไหน 6.) ทำเท่าไร 7.) ต้องลงทุนอะไร 8.) จะหาทุนจากไหน 9.) บริหารจัดการอย่างไร

การวางแผนพัฒนา หลักการวางแผน การวางแผนพัฒนาองค์กร เกษตรกร วิชาชีพชุมชนและเครือข่าย ต้องมีข้อมูลจากการวิเคราะห์ ข้อมูลและประเมินสถานการณ์แล้วนำมาวางแผนในการพัฒนาแต่ไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นเพียงปัญหา และความต้องการแต่รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม องค์กร หรือชุมชน และสถานการณ์โลกที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา การวางแผนพัฒนาควรมาจากทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถคาดได้ว่าเราต้องการอะไร

จะพัฒนาอย่างไร โดยเป็นการทำอย่างเป็นระบบเพื่อการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์กรบรรลุผลที่ปรารถนาหลักการวางแผนที่ดีควรคำนึงถึง

1. มีความคล่องตัว (Flexibility) ลักษณะของแผนที่ดีต้องมีความคล่องตัวสูง สามารถเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อม ตลอดจนโอกาสใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. มีความครอบคลุม (Comprehensiveness) ลักษณะของแผนมีทั้งที่เฉพาะเจาะจงและแผนรวมกิจกรรมทั้งหมดในองค์กร ดังนั้นแผนหลักหรือแผนระยะยาวควรเป็นที่รวมกิจกรรมย่อยๆ ทั้งหลายในองค์กร หรือ แผนระยะสั้นทั้งหมดเข้าไว้โดยมุ่งให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

3. ระยะเวลาแผน (Time Span) แผนที่ดีควรกำหนดระยะเวลาการเริ่มต้นและการสิ้นสุดของแผน ไว้อย่างชัดเจนว่าจะทำอะไร เมื่อไร และจะสิ้นสุดกิจกรรมนั้นเมื่อไร

4. มีความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) แผนที่ดีควรมีต้นทุนต่ำกว่าผลที่จะได้รับจากการใช้แผนนั้น โดยยึดหลักการประหยัดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. มีความชัดเจน (Celerity or Specificity) แผนที่ดีต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบทำอะไร ทำเมื่อไร ทำที่ไหน ทำอย่างไร และทำเพื่ออะไร อย่างละเอียดเพื่อให้การวางแผนไปใช้ ปฏิบัติสามารถกระทำได้ประสานสอดคล้องอย่างต่อเนื่อง

6. เป็นรูปแบบตามพิธีการ (Formality) แผนที่ดีต้องจัดวางขึ้นโดยผ่านขั้นตอนกระบวนการต่างๆ อย่างครบถ้วนซึ่งจะทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในองค์กร

7. มีเหตุผล (Rationality) แผนที่ดีจะต้องถูกกำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับของบุคลากร ทุกคนในองค์กร และสามารถปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้จริง

8. มีความสอดคล้อง (Relevance) แผนที่ดีจะต้องอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้

9. มีลักษณะเน้นอนาคต (Future Oriented) เพราะว่าการวางแผนคือกระบวนการต่างๆ ในการตัดสินใจในปัจจุบันเพื่อการปฏิบัติการในอนาคต ดังนั้นแผนที่ดีจึงต้องมุ่งเน้นการตอบสนองการปฏิบัติภายใต้ สถานการณ์ต่างๆ ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

10. มีความต่อเนื่อง (Continuous Process) แผนที่ดีต้องมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตลอดจนการต่อเนื่องของแผน และการบริหารเพื่อให้องค์กรก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ

11. ติดตามประเมินผล (Evaluation) ต้องสามารถติดตามประเมินผลได้ทุก
ระยะและตลอดเวลา

ประเภทของแผนพัฒนากลุ่ม องค์กร การพัฒนาองค์กรเกษตร วิสาหกิจชุมชนและ
เครือข่าย ต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสามารถกำหนดได้ 3 ประเภท

1. แผนระยะยาว เป็นการวางแผนในระดับกลยุทธ์โดยมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยง
การบริหารและการปฏิบัติการภายในองค์กรเข้ากับสภาพแวดล้อมปกติ การวางแผนระยะยาวจะคำนึงถึง
อนาคตข้างหน้าไม่ต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป

2. การวางแผนระยะปานกลาง แผนระยะปานกลางจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง
ประสานระหว่างแผน ระยะยาวกับแผนระยะสั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรเป็นไปตามยุทธวิธี

3. แผนระยะสั้น เป็นการวางแผนเพื่อให้ครอบคลุมและเป็นไปตามเป้าหมาย
แผนระยะสั้นจะต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนระยะยาว แผนระยะสั้นจะช่วยให้การ
บริหารการปฏิบัติงานประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่น องค์ประกอบของแผนพัฒนาในการวางแผน
พัฒนาองค์กรต้องเป็นไปอย่างมีระบบ เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ควร
ประกอบด้วย 1.) นโยบาย 2.) หลักการเหตุผล 3.) วัตถุประสงค์ 4.) เป้าหมาย 5.) ขั้นตอนการปฏิบัติ
6.) วิธีการปฏิบัติ 7.) ระยะเวลา 8.) งบประมาณ 9.) ผู้รับผิดชอบ

ข้อควรคำนึงในการวางแผนพัฒนา การวางแผนเป็นการหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการ
ปฏิบัติงานโดยใช้ปัจจัยต่างๆ และมีเหตุผลเพื่อให้การดำเนินงานของกลุ่มองค์กรเป็นไปอย่างเรียบร้อย
และมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่ดีและมีประสิทธิภาพควรคำนึงถึง

1. ข้อมูลต้องแม่นยำและเชื่อถือได้
2. การวางแผนต้องมองไปถึงอนาคตและสามารถเกิดขึ้นได้จริง
3. เวลาและค่าใช้จ่าย
4. ความเข้มงวดของการดำเนินงาน
5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของสมาชิก
6. ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการวางแผน
7. ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวัฒนธรรมขององค์กร

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ หลักการนำแผนสู่การปฏิบัติ การดำเนินการเมื่อแผนผ่านมาจากความเห็นชอบของส่วนรวมแล้วต้องพร้อมและสามารถปฏิบัติ ได้ทันทีเนื่องจากเป็นแผนแบบพึ่งพาตนเองดำเนินการตามศักยภาพของตนเองเท่าที่จะดำเนินการได้ก่อน ขอรับการสนับสนุนจากแหล่งทุนและปัจจัยภายนอก ภายใต้การสนับสนุนและเป็นพี่เลี้ยงจากเจ้าหน้าที่และ หน่วยงานต่างๆ ทั้งในด้านวิชาการ ความรู้และทักษะเพื่อปฏิบัติงานตามแผนรวมทั้งการบริหารจัดการ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติเป็นการนำโครงการ/กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในแผนไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายซึ่งมีแนวปฏิบัติ คือ

1. ทำตารางการปฏิบัติงาน
2. กำหนดบุคคลรับผิดชอบ
3. กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน
4. การปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์
5. กำหนดวิธีดำเนินการให้ชัดเจน
6. กำหนดกรอบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ความรู้ ทักษะ

เพื่อปฏิบัติงานตามแผน

แผนถือว่าเป็นกรอบแนวทางหรือแม่บทในการปฏิบัติงานของกลุ่มองค์กรที่จะทำให้โครงการ/ กิจกรรมที่กำหนดไว้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะ คือ

1. การทำความเข้าใจกับส่วนประกอบต่างๆ ของแผน
2. การจัดเตรียมบุคคลผู้ปฏิบัติให้เหมาะสม
3. การเตรียมการดำเนินการตามแผน
4. การประสานงาน
5. การแปลความหมายของแผน
6. การชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับแผน
7. การรวบรวมข้อมูล
8. การตรวจสอบและประเมินข้อมูล
9. การปรับปรุงแผนให้เหมาะสม
10. การแก้ไขปัญหา
11. การรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนจนถึงสิ้นสุดแผน

การบริหารจัดการแผน เป็นการกำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยคำนึงถึงคนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนงาน แผนงานที่กำหนดตามแผน งบประมาณ ความเหมาะสมของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานตามแผน ซึ่งต้องมีการควบคุมกำกับ ดูแล และติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

หลักการและแนวคิดประเมินผลกลุ่ม องค์กร การดำเนินงานของกลุ่ม องค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชนและเครือข่าย จำเป็นต้องมีการติดตามนิเทศและประเมินผล โดยพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบ ความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และหาทางแก้ไข การติดตามและประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญ กระบวนการหนึ่งของกระบวนการจัดการองค์กร ซึ่งการติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการสำหรับการประสาน และบูรณาการการใช้ทรัพยากรเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยการใช้คน ซึ่งคนจะใช้เทคนิคและข่าวสารในโครงสร้างขององค์กร การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เทียบตรง และเชื่อถือได้ สำหรับการตัดสินใจเพื่อนำมาปรับแนวทางการจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพตามความเป็นจริงที่พบ

การประเมินผล เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของแผนงาน/โครงการ ตลอดจนการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน/โครงการ นั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจึงเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของแผนงาน/โครงการว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการนั้นหรือไม่เพียงใด สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่ก่อนตัดสินใจจัดทำแผนงาน/โครงการ ขณะดำเนินงานในจุดต่างๆ และเมื่อสิ้นสุดแผน หรือแผนงาน/โครงการ ดำเนินการแล้วเสร็จสามารถดำเนินการได้ คือ

1. ติดตาม นิเทศตามแผนปฏิบัติ
2. ติดตาม นิเทศอย่างสม่ำเสมอ
3. ดำเนินการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม
4. กำหนดให้มีการรายงานความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ให้กับหน่วยงานและ องค์กรที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

การใช้ประโยชน์จากผลการประเมิน

1. ทำให้ทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริง สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแก้ไข ปัญหาทันที เพื่อนำไปสู่การพัฒนาขององค์กร
2. ทำให้วางแผน/โครงการได้ตรงเป้าหมาย แก้ปัญหาได้ถูกจุด และพัฒนาได้ตรงตามนโยบาย

3. ช่วยให้ดำเนินการตามแผนได้ราบรื่นสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างได้ผลหรือปรับแผนให้เหมาะสมมากขึ้น

4. ทำให้ทราบผลการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการอย่างชัดเจน อะไรประสบผลสำเร็จแล้ว สิ่งใดยังต้องทำต่อไป จำนวนเท่าไรอันจะเป็นข้อมูลไปสู่การตัดสินใจไปสู่สภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการซึ่งเป็นการวนครบวงจร

การพัฒนาเครือข่าย

การบริหารจัดการเครือข่าย แนวคิดในการจัดการเครือข่าย การเกิดเครือข่าย เป็นการรวมกลุ่มที่ทำให้องค์กรที่เคยเป็นคู่แข่งกันให้หันหน้าเข้าหากัน ผนวก ความร่วมมือ จนเป็นพันธมิตรที่เอื้อประโยชน์กัน ในทางธุรกิจ ยึดจุดหมายร่วมและการจัดสรรผลประโยชน์ ระหว่างกัน ดังนั้นในการจัดการเครือข่ายมีแนวคิดอยู่ 6 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายร่วม การทำงานเครือข่ายจะเกิดประสิทธิภาพสูงถ้าทุกฝ่ายสามารถกำหนด จุดหมายร่วมกันได้

2. จิตสำนึกร่วม บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะช่วยพัฒนาเครือข่าย มีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์จากความเป็นสมาชิกในเครือข่าย

3. การเชื่อมโยงการทำงานของเครือข่ายต้องมียุทธศาสตร์การเชื่อมโยงที่เหมาะสม อาจเชื่อมโยง ผ่านกิจกรรมต่างๆ ภายใต้ศูนย์ประสานงาน หรือเชื่อมต่อเทคโนโลยี

4. การสร้างความรู้สึกร่วม หลังจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายแล้ว ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้สึก ร่วมกับกระบวนการทำงานของเครือข่าย เพื่อให้เกิดพลังผลักดัน

5. การพัฒนาระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการทำงานของเครือข่าย ต้องเป็นระบบบริหาร จัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้จากทุกฝ่ายสร้างความรู้สึกร่วมที่ดีต่อผู้ที่ร่วมเป็นเครือข่าย หลักการบริหารจัดการเครือข่ายขององค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายเป็นจุดก่อให้เกิดความร่วมมือของความเป็นเครือข่าย การบริหาร จัดการต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเครือข่าย เครือข่ายขององค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน นับเป็นเครือข่ายในระดับชุมชนการบริหารจัดการจึงต้องดำเนินการภายใต้หลักการ 3 ข้อ คือ 1.) การจัดการตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2.) เป็นการจัดการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน 3.) เป็นการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน

6. การจัดการระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบติดต่อสื่อสารและสารสนเทศ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อความ ยั่งยืนของเครือข่าย เพราะจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทราบถึงความเคลื่อนไหวของเครือข่าย แนวคิดการจัดการเครือข่ายทั้ง 6 ประการ สามารถนำมาเป็นเป้าหมายของการ

ทำงานในเชิงรุกของเครือข่ายได้ (คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย, 2555 หน้า 22-49)

แนวทางสำคัญในการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย

1. พัฒนาแกนนำให้มีประสิทธิภาพ จนเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างศรัทธา ชักจูงให้คนภายนอกอยากมาเข้ากลุ่ม หรือร่วมดำเนินกิจกรรม
2. มีการประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่มอย่างทั่วถึง เพื่อชักจูงกลุ่มอื่นๆ เข้าร่วมงาน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน โดยให้สมาชิกทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางของเครือข่าย กิจกรรมหลัก และประเภทของบุคคลและองค์กรที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่าย โดยมีการทบทวนวัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นระยะๆ เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการทำงาน และการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ทั้งนี้ต้องเป็นที่ยอมรับ รับรู้ และเข้าใจของเครือข่ายทุกฝ่ายด้วย
4. กำหนดกิจกรรมของเครือข่ายให้ชัดเจน กระจายงานทั่วถึง โดยระบุผู้รับผิดชอบหลัก ผู้รับผิดชอบสนับสนุน ระยะเวลา แหล่งงบประมาณให้ชัดเจน
5. กำหนดกลไกหรือระบบที่ดึงดูด และเห็นผล ได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น หากรวมตัวกันจำหน่ายจะทำให้สามารถกำหนดราคาได้เอง
6. มีกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกมีโอกาสพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดแบบเผชิญหน้า และการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ เช่น การประชุมประจำปี การจัดเวทีชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ฯลฯ
7. แต่งตั้งกลุ่มแกนนำที่มีหน้าที่ประสานงานเครือข่ายโดยตรง ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสมาชิกแต่ละฝ่ายในการติดต่อสื่อสาร โดยมีระบบการประสานงานที่คล่องตัว ทั่วถึง
8. สร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นปลูกฝังกระบวนทัศน์หรือแนวคิดที่เน้นการสร้างร่วมมือและการรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างเครือข่าย (การสร้าง ความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชน. แหล่งสืบค้น: www.wiangphangkham.go.th วันที่สืบค้น 18 ต.ค. 61)

การสังเคราะห์ SWOT ในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอีก 5 ปีข้างหน้าของอุตสาหกรรมโคเนื้อไทย จึงเสนอแนวทางและมาตรการที่ต้องเร่งดำเนินการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและส่งผลให้ประเทศไทย “เป็นศูนย์กลางการผลิตโคเนื้อที่เพียงพอต่อการบริโภคและส่งออกในภูมิภาค” โดยมีประเด็นนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา รวมทั้งวางมาตรการต่างๆ ภายใต้อุปกรณ์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ด้านเทคโนโลยี 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) การสร้างแรงจูงใจ

และเพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สามารถวางแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมโคเนื้อให้มีความยั่งยืนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการค้าโลกใหม่ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวในการผลิต และการค้าอย่างต่อเนื่อง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึง ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในภาพรวมไว้ 20 ปี และกำหนดวิสัยทัศน์ในแต่ละช่วงเวลา ๆ ละ 5 ปี บนพื้นฐานข้อเท็จจริงซึ่งเป็นจุดแข็งที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบ (คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สถาบันบัญญัติแห่งชาติ, 2560)

การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเกษตรกรในรูปแบบของการสนับสนุนสินเชื่อ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร รวบรวมและแปรรูปผลผลิต ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั้งในด้านปริมาณ และมีระยะเวลาที่เหมาะสม จะสามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรสมาชิกที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนได้สูงขึ้น และ เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งสามารถทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดจากวิธีการ ระบบสหกรณ์ จากการรวมกันซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร การรวบรวมผลผลิต และการตลาด ผลผลิตต่อไป (กลุ่มวิเคราะห์เงินทุนอื่น กองพัฒนาระบบสนับสนุนการสหกรณ์, 2558)

3. การประเมินองค์กรเกษตรกร

คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย (2555) ได้ให้ความหมายของการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบการทำงานขององค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายและพิจารณาผลสัมฤทธิ์ ว่ามีมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น แล้วมีการตัดสินใจ ซึ่งเป็นกระบวนการที่บ่งชี้ถึงคุณค่า องค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและ เครือข่าย ดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด

ความสำคัญของการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย การประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบถึง ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของระบบงานต่างๆ ว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบันเพียงใด ความสำคัญของการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย สามารถกล่าวเป็น ประเด็นได้ ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือลดความขัดแย้ง เพราะการประเมินผลทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
2. ทำให้รู้ถึงสถานะขององค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ว่าอยู่จุดไหน สถานการณ์เป็นอย่างไร

3. ให้ทราบปัญหา หรือคาดการณ์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และทราบความต้องการ ที่แท้จริง

4. ให้กลุ่มองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย วางแผนกลยุทธ์ได้ชัดเจน

5. ช่วยถ่ายทอดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ให้กับสมาชิกได้รับรู้

6. ช่วยให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างราบรื่น และแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

7. ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของกลุ่มองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

8. เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการรับรองคุณภาพด้านประสิทธิภาพ/ ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กร เกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

9. ช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตัวชี้วัดเกี่ยวกับการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและ เครือข่าย ตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย มีประโยชน์ ในการช่วยกำหนด ข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวม ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือหรือเครื่องช่วยในการ วิเคราะห์ การตัดสินใจ ว่าผลได้หรือผลที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ตัวชี้วัดการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ความหมายตัวชี้วัด หมายถึง คุณลักษณะย่อยของสิ่งที่ต้องการวัดตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถวัดและสังเกตได้ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ตัวชี้วัดต้องสามารถให้ค่า บอกคุณลักษณะของสิ่งที่วัดได้ว่ามีปริมาณ หรือคุณลักษณะอย่างไร โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน

2. ค่าของตัวชี้วัด เป็นค่าชั่วคราวไม่ถาวร มีการผันแปรไปตามเงื่อนไขของเวลา และสถานที่ ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี ลักษณะทั่วไปของตัวชี้วัดที่ดีมีคุณภาพ ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1.) มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ เหมาะสมกับเวลาและสถานที่

2.) ตรงกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของการใช้งาน

3.) มีความตรง (validity) ความเที่ยง (reliability) ความเป็นปรนัย (objectivity)

- ความตรง หมายถึง ความสามารถวัดในสิ่งที่ควรวัด ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนตรงประเด็น

- ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่น หมายถึง ความสามารถในการวัดที่ให้ค่าที่วัดได้ มีความน่าเชื่อถือ แม่นยำทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การวัดสิ่งเดียวกันไม่ว่าผู้วัดจะเป็นใครก็ตามจะวัดซ้ำกี่ครั้งก็ให้ผลเช่นเดิม ได้ค่าตรงกันหรือใกล้เคียงกัน

- ความเป็นปรนัย หมายถึง มีความถูกต้อง แน่นอน ชัดเจน ติความได้ตรงกัน ทั้งผู้ที่
ถูกวัด และผู้วัด

4.) ความเป็นไปได้ในการวัดและใช้ปฏิบัติได้จริง

5.) มีเกณฑ์การวัดที่มีความเป็นกลาง ความเป็นสากล

6.) มีความไวสามารถแสดงความแตกต่างได้ แม้สถานการณ์ที่วัดจะ
เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย

7.) ความเฉพาะเจาะจง จะเปลี่ยนแปลงก็เฉพาะสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ
วัดโดยตรง เท่านั้น

8.) มีความสะดวกและง่ายต่อการเก็บข้อมูล

เกณฑ์การประเมินและตัวชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและ
เครือข่าย ความหมายของเกณฑ์ (criteria) หมายถึง มาตรฐาน กฎเกณฑ์ หรือข้อทดสอบ เพื่อพิจารณา
ตัดสินเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง หรือ เป็นปัจจัยที่ใช้เพื่อตัดสินหรือพิจารณาบางสิ่งบางอย่าง เช่น อายุ
เข้าเกณฑ์ หรือ ถือความรู้เป็นเกณฑ์ เป็นต้น

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งในการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
ในการประเมินความเข้มแข็งของการประเมินองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายจะมีการ
กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ อาจกำหนดตัวชี้วัดเป็นเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพ
ก็ได้ (คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย, 2555
หน้า 22-49)

รายละเอียดตัวชี้วัดด้านส่งเสริมและพัฒนาปศุสัตว์สำหรับปศุสัตว์จังหวัด พ.ศ. 2557
ดังแสดงรายละเอียดในตารางภาคผนวกที่ 1 (หน้า 54)

บทที่ 3

วิธีการศึกษาวิจัย

1. ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ศึกษาความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 49 กลุ่ม ที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อผ่านโครงการต่างๆ ตามงบประมาณจังหวัด และงบประมาณกลุ่มจังหวัด ระหว่างปีงบประมาณ 2558-2560 ที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ทั้งหมด 23 อำเภอ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการของ Yamane (1973) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 43.65 กลุ่ม จึงใช้ตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ 44 กลุ่ม รวมทั้งศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อของสมาชิก 1,182 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล

n = 1,182

อำเภอ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	สมาชิก (n)
1. เมืองบุรีรัมย์	2	45
2. คูเมือง	2	56
3. กระสัง	2	54
4. นางรอง	2	40
5. หนองกี่	2	50
6. ละหานทราย	2	60
7. ประโคนชัย	2	56
8. บ้านกรวด	2	60
9. พุทไธสง	2	60
10. ลำปลายมาศ	2	45
11. สตึก	2	48
12. ปะคำ	2	55
13. นาโพธิ์	2	60
14. หนองหงส์	2	60
15. พลับพลาชัย	2	52

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 1,182

อำเภอ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	สมาชิก (n)
16. ห้วยราช	2	45
17. โนนสุวรรณ	1	30
18. ชำนิ	2	54
19. บ้านใหม่ไชยพจน์	2	60
20. โนนดินแดง	1	30
21. บ้านด่าน	2	50
22. แคนดง	2	58
23. เฉลิมพระเกียรติ	2	54
รวม	44	1,182

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากหนังสือ เอกสาร ผลงานการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่ให้เลือกตอบตามวัตถุประสงค์ และเสนอให้ผู้มีคุณสมบัติตรวจสอบแก้ไขเนื้อหาสาระของแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำไปทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสม แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา สำหรับแบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร ใช้แบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2557)

2.2 องค์ประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 4 แบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2557)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างโดยตรง ตามประเด็นแบบสัมภาษณ์ มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ในแต่ละอำเภอ ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงการใช้แบบสัมภาษณ์ก่อน และดำเนินการเก็บข้อมูล ในช่วงเดือน กันยายน – ธันวาคม 2561

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล

4.1 สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ในโปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 การวัดระดับความคิดเห็น ตามวิธีแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประยุกต์ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) อ้างใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน แบ่งเป็น 4 ระดับ

ระดับความคิดเห็นไม่มีผลกระทบต่อเกษตรกร	มีค่าคะแนน 1
ระดับความคิดเห็นน้อย	มีค่าคะแนน 2
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	มีค่าคะแนน 3
ระดับความคิดเห็นมาก	มีค่าคะแนน 4

วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.75	ระดับความคิดเห็นที่ไม่มีผลกระทบต่อเกษตรกร
คะแนนเฉลี่ย	1.76-2.50	ระดับความคิดเห็นน้อย
คะแนนเฉลี่ย	2.51-3.25	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.26-4.00	ระดับความคิดเห็นมาก

4.3 การวัดความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร โดยประเมินตามแบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2557) จำนวน 25 ประเด็นการประเมิน ดังนี้

ระดับผลการประเมิน

ระดับดีเด่น	ผ่านการประเมิน 24 - 25 ข้อ
ระดับดีมาก	ผ่านการประเมิน 21 - 23 ข้อ
ระดับดี	ผ่านการประเมิน 18 - 20 ข้อ
ระดับพอใช้	ผ่านการประเมิน 16 - 17 ข้อ
ระดับต้องปรับปรุง	ผ่านการประเมิน 0 - 15 ข้อ

หมายเหตุ : กลุ่มเกษตรกรที่ผ่านเกณฑ์ประเมิน หมายถึง ต้องได้ระดับผลการประเมินอย่างน้อย ระดับพอใช้

5. แผนการดำเนินงาน

- 1.) วางแผนจัดทำโครงการ จัดเตรียมวัสดุทดลอง กรกฎาคม 2561 – สิงหาคม 2561
- 2.) ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล กันยายน 2561 – ธันวาคม 2561
- 3.) วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล มกราคม 2562
- 4.) จัดทำรายงานและสรุปผล กุมภาพันธ์ 2562

6. สถานที่ดำเนินการ

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ 23 อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 4

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัย การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 44 กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรที่ใช้ศึกษา 1,182 ราย จาก 23 อำเภอในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 57.25 เป็นเพศชาย และร้อยละ 42.75 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.29 รองลงมา อายุระหว่าง 41-50 ปี, มากกว่า 60 ปี, ระหว่าง 31-40 ปี และอายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.63, 21.99, 11.26 และ 1.83 ตามลำดับ จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.09 รองลงมา จบการศึกษาในระดับ มัธยมศึกษา , ปริญญาตรี, อาชีวศึกษา และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 20.67, 3.88, 3.10 และ 0.26 ตามลำดับ อาชีพทำนาเป็นหลัก ร้อยละ 87.05 รองลงมา อาชีพเลี้ยงสัตว์, รับจ้างทั่วไป, ทำไร่, รับราชการ, อาชีพอื่นๆ และค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 6.24, 2.64, 2.40, 0.96, 0.48 และ 0.24 ตามลำดับ และมีอาชีพเสริมคือ เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 78.92 รองลงมา รับจ้างทั่วไป, ทำนา, ค้าขาย, ทำไร่ และ อาชีพอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.77, 5.62, 1.87, 1.64 และ 1.17 ตามลำดับ

พื้นที่ถือครอง ไม่เกิน 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 36.40 รองลงมา มีพื้นที่ถือครองอยู่ระหว่าง 11-20 ไร่, 31-40 ไร่, 21-30 ไร่, มากกว่า 50 ไร่ และ 41-50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.26, 12.81, 12.36, 2.70 และ 2.47 ตามลำดับ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 19.04 ไร่/ราย โดยมีพื้นที่สำหรับทำนาเฉลี่ย ร้อยละ 74.96 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รองลงมาพื้นที่ทำไร่, พื้นที่เลี้ยงสัตว์และปลูกหญ้า, พื้นที่ทำสวน และแหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 10.30, 8.59, 4.66 และ 1.50 ตามลำดับ โดยมีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์และปลูกหญ้าเฉลี่ยเพียง 1.63 ไร่/ราย มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.63 คน และแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.88 คน/ครัวเรือน รายได้จากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ-โคขุน ในรอบปีที่ผ่านมา น้อยกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 80.17 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 50,001-100,000 บาท, 100,001-150,000 บาท, 150,001-200,000 บาท, 200,001-250,000 และ มากกว่า 250,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.70, 2.33, 1.75, 1.17 และ 0.87 ตามลำดับ เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จากปศุสัตว์อำเภอ คิดเป็นร้อยละ 58.73 รองลงมาคือ ผู้นำกลุ่ม, ผู้นำท้องถิ่นและเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 26.76, 9.52 และ 4.99 ตามลำดับ โดยสถานะของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ 61.19 เป็นเกษตรกรรายเดี่ยว และ ร้อยละ 38.81 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ

เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ของจังหวัดบุรีรัมย์
ในระหว่างปีงบประมาณ 2558-2560 เฉลี่ย 1.97 โครงการ/ราย

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

n = 1,182			
	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	1. ชาย	677	57.25
	2. หญิง	505	42.75
อายุ			
	1. ไม่เกิน 30 ปี	22	1.83
	2. อายุระหว่าง 31-40 ปี	133	11.26
	3. อายุระหว่าง 41-50 ปี	362	30.63
	4. อายุระหว่าง 51-60 ปี	405	34.29
	5. มากกว่า 60 ปี	260	21.99
ระดับการศึกษาสูงสุด			
	1. ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	852	72.09
	2. มัธยมศึกษา (ม.1-ม.6)	244	20.67
	3. อาชีวศึกษา (ปวช., ปวส.)	37	3.10
	4. ปริญญาตรี	46	3.88
	5. สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.26
อาชีพหลัก			
	1. ทำนา	1,029	87.05
	2. ทำไร่	28	2.40
	3. ค้าขาย	3	0.24
	4. เลี้ยงสัตว์	74	6.24
	5. รับราชการ	11	0.96
	6. รับจ้างทั่วไป	31	2.64
	7. อื่นๆ	6	0.48

ตารางที่ 2 (ต่อ)

		n = 1,182	
	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพเสริม			
	1. ทำนา	66	5.62
	2. ทำไร่	19	1.64
	3. ค้าขาย	22	1.87
	4. เลี้ยงสัตว์	933	78.92
	5. รับจ้างทั่วไป	127	10.77
	6. อื่นๆ	14	1.17
พื้นที่ถือครองทั้งหมด			
	1. น้อยกว่า 10 ไร่	430	36.40
	2. พื้นที่ระหว่าง 11-20 ไร่	393	33.26
	3. พื้นที่ระหว่าง 21-30 ไร่	146	12.36
	4. พื้นที่ระหว่าง 31-40 ไร่	151	12.81
	5. พื้นที่ระหว่าง 41-50 ไร่	29	2.47
	6. พื้นที่มากกว่า 60 ไร่	32	2.70
รายได้จากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ-โคขุนในรอบปีที่ผ่านมา			
	1. ต่ำกว่า 50,000 บาท	948	80.17
	2. 50,001-100,000 บาท	162	13.70
	3. 100,001-150,000 บาท	28	2.33
	4. 150,001-200,000 บาท	21	1.75
	5. 200,001-250,000 บาท	14	1.17
	6. มากกว่า 250,000 บาท	10	0.87

ตารางที่ 2 (ต่อ)

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ จากแหล่งใด		
1. ปศุสัตว์อำเภอ	694	58.73
2. ผู้นำกลุ่ม	316	26.76
3. เพื่อนบ้าน	59	4.99
4. ผู้นำท้องถิ่น	113	9.52
สถานภาพการเลี้ยงโคเนื้อของท่าน ก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์		
1. เกษตรกรรายเดียว	723	61.19
2. สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ	459	38.81

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ผลการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคเนื้อ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 3 ได้แก่

2.1 ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อ

2.1.1 แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง พบว่า ร้อยละ 45.59 ซื้อจากฟาร์มเกษตรกรด้วยกัน รองลงมา ขยายพันธุ์ในฟาร์มตนเอง, ฟาร์มของทางราชการ และตลาดนัดโค-กระบือ คิดเป็นร้อยละ 45.34, 4.90 และ 4.17 ตามลำดับ ซึ่งแหล่งพันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง ระบุ ฟาร์มของทางราชการ หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการโคเนื้อสร้างอาชีพ จังหวัดบุรีรัมย์ (งบพัฒนาจังหวัด) ได้รับสนับสนุนแม่พันธุ์โคเนื้อให้ยืมเพื่อการผลิต จำนวน 20 ตัว/กลุ่ม

2.1.2 พันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง พบว่า ร้อยละ 55.69 เป็นลูกผสมพื้นเมือง รองลงมา พื้นเมือง, บราห์มัน และกำแพงแสน คิดเป็นร้อยละ 33.33, 10.16 และ 0.81 ตามลำดับ

2.1.3 ช่วงอายุของโคเนื้อที่ซื้อเข้าฟาร์ม พบว่า ร้อยละ 51.54 อายุมากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี รองลงมา อายุมากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี, อายุมากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี, อายุไม่เกิน 1 ปี และ อายุมากกว่า 4 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.62, 10.24, 10.24 และ 1.37 ตามลำดับ

2.1.4 ชั่งน้ำหนักโคที่ซื้อเข้าฟาร์ม พบว่า ร้อยละ 54.20 เป็นโคเนื้อที่มีน้ำหนักระหว่าง 201-300 กิโลกรัม รองลงมา ไม่เกิน 200 กิโลกรัม, 301-400 กิโลกรัม, 401-500 กิโลกรัม และ มากกว่า 500 กิโลกรัม ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.99, 20.23, 3.44 และ 1.15 ตามลำดับ

2.1.5 ราคาโคที่ซื้อเฉลี่ย 28,179.08 บาท/ตัว จำนวนที่ซื้อเข้าฟาร์มเฉลี่ย 1.97 ตัว/ปี

2.1.6 จำนวนโคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงในปัจจุบันเฉลี่ย 6.62 ตัว/ครัวเรือน ซึ่งแบ่งเป็นแม่พันธุ์เฉลี่ย 2.91 ตัว หรือร้อยละ 43.97 ของโคเนื้อที่เลี้ยงทั้งหมด รองลงมาเป็นโคเนื้อเพศเมียที่อายุน้อยกว่า 1 ปี, โคเนื้อ เพศเมีย ที่อายุ 1-2 ปี, โคเนื้อเพศผู้ ที่อายุ น้อยกว่า 1 ปี, โคเนื้อเพศผู้ ที่อายุ 1-2 ปี และ พ่อพันธุ์ จำนวน 0.90, 0.90, 0.89, 0.75 และ 0.27 ตัว ตามลำดับ หรือ ร้อยละ 13.58, 13.54, 13.50, 11.39 และ 4.02 ตามลำดับ

2.1.7 ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 52.37 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยแพะเล็ม รองลงมา เลี้ยงแบบ ขังคอกตลอดเวลา 3 เดือน, เลี้ยงแบบผูกล่าม, เลี้ยงแบบไล่ต้อน, เลี้ยงแบบขังคอกตลอดเวลา 4 เดือน, เลี้ยงแบบขังคอกตลอดเวลา 6 เดือน, เลี้ยงแบบขังคอกตลอดเวลา 5 เดือน และ เลี้ยงแบบขังคอกตลอดเวลา มากกว่า 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 16.70, 16.64, 6.19, 3.71, 3.51, 1.44 และ 1.44 ตามลำดับ

2.1.8 สถานที่ปล่อยแพะเล็ม พบว่า ร้อยละ 64.23 ปล่อยแพะเล็มในพื้นที่ของตนเอง รองลงมา พื้นที่สาธารณะ, พื้นที่บุคคลอื่น และบริเวณริมถนน คิดเป็นร้อยละ 20.33, 13.63 และ 1.83 ตามลำดับ

2.2 โรงเรือนโคเนื้อ

ลักษณะของโรงเรือนเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรมีวัสดุพื้นคอกเป็นพื้นปูนซีเมนต์ ร้อย 66.13 และ ไม่มีวัสดุพื้นคอก ร้อยละ 33.87 มีหลังคากันแดดฝนที่มั่นคงแข็งแรง คิดเป็นร้อยละ 99.74 และไม่มีหลังคา ร้อยละ 0.26 มีรั้ว ร้อยละ 97.43 และไม่มีรั้ว ร้อยละ 2.57 มีรางสำหรับให้อาหารโคเนื้อ ร้อยละ 97.71 และไม่มีรางให้อาหารโคเนื้อ ร้อยละ 2.29 มีอ่างให้น้ำสำหรับโคเนื้อ ร้อยละ 97.95 และไม่มีอ่างให้น้ำ ร้อยละ 2.05

2.3 การให้อาหารโคเนื้อ

2.3.1 อาหารที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 60.37 ให้อาหารหยาบอย่างเดียว รองลงมา ให้อาหารหยาบและอาหารข้น คิดเป็น ร้อยละ 39.63

2.3.2 วิธีการให้อาหารหยาบแก่โค พบว่า ร้อยละ 64.51 ตัดให้กินร่วมกับปล่อยให้แพะเล็ม รองลงมาคือ ตัดมาให้กินที่คอก และ ปล่อยแพะเล็มอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 33.94 และ 1.55 ตามลำดับ

2.3.3 เกษตรกรมีหญ้าสดให้โคเนื้อเพียงพอตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 72.53 และมีหญ้าสดไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 27.47

2.3.4 การปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 90.54 มีการปลูก และ ร้อยละ 9.46 ไม่ปลูกหญ้า โดยเกษตรกรที่มีการปลูกหญ้าเฉลี่ย 1.73 ไร่/ฟาร์ม

2.3.5 พันธุ์หญ้าที่เกษตรกรปลูก พบว่า ร้อยละ 72.29 เป็นหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 รองลงมา หญ้ากินนีสีม่วง, หญ้ารูซี่, หญ้าขน, หญ้าพริแตกทูล่ม และ หญ้าอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 13.16, 12.01, 2.08, 0.23 และ 0.23 ตามลำดับ

2.3.6 การเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ พบว่า เกษตรกรไม่มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ คิดเป็น ร้อยละ 74.72 และมีเพียง ร้อยละ 25.28 ใช้วิธีการหมักเพื่อเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ไว้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ

2.3.7 เกษตรกร ร้อยละ 16.82 มีการใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น ต้นข้าวโพด ยอดอ้อย กระถิน เศษหัวมันสำปะหลัง กากมันสำปะหลัง และ ต้นกล้วย ซึ่งเกษตรกร ร้อยละ 83.18 ไม่เคยใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในการเลี้ยงโคเนื้อ

2.3.8 ในช่วงที่เกษตรกรขาดแคลนอาหารหยาบ พบว่า ร้อยละ 98.39 ใช้ฟางในการเลี้ยงโคเนื้อเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 1.07 มีข่อยอ้อยเสริม และ ร้อยละ 0.27 มีเปลือกสับประรด และอื่นๆ ที่หาได้อีก ร้อยละ 0.27

2.3.9 การให้อาหารข้นและอาหารเสริมแก่โคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 77.52 มีการให้อาหารข้น และอาหารเสริมแก่โคเนื้อ และ ร้อยละ 22.48 ไม่เคยให้อาหารข้นหรือเสริมอาหารใดๆแก่โคเนื้อ โดยเกษตรกรที่มีการให้อาหารข้นและอาหารเสริมแก่โคเนื้อ ดังนี้ ร้อยละ 19.00 มีการให้อาหารข้น, ร้อยละ 78.33 เสริมแร่ธาตุ มีเพียง ร้อยละ 1.33 เคยให้ TMR และ ร้อยละ 1.33 ให้อาหารเสริมอื่นๆ เป็นบางครั้ง

2.3.10 ปัจจุบันเกษตรกรที่ให้อาหารข้น พบว่า ร้อยละ 67.58 ซื้อสำเร็จรูป และ ร้อยละ 32.42 ผสมเอง

2.3.11 แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้เลี้ยงโคเนื้อเป็นหลัก พบว่า ร้อยละ 48.82 เป็นน้ำประปา รองลงมา น้ำบ่อขุด, น้ำบาดาล และ แหล่งน้ำธรรมชาติ คิดเป็น 23.55, 19.06 และ 8.57 ตามลำดับ

2.4 การจัดการ การสุขภาพและการจัดการดูแลรักษาโรคโคเนื้อ

2.4.1 การทำทะเบียนโคเนื้อ และการจดบันทึก พบว่า ร้อยละ 51.06 เกษตรกรไม่ได้ทำ และ ร้อยละ 48.94 มีการทำทะเบียนประวัติโคเนื้อและจดบันทึกข้อมูล

2.4.2 การผสมพันธุ์โคเนื้อ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 48.05 ใช้วิธีผสมเทียม รองลงมาคือ จูงผสม และ ปลอ่ยพ่อพันธุ์คุมฝูง คิดเป็นร้อยละ 42.44 และ 9.51 ตามลำดับ

2.4.3 การตรวจโรคพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ก่อนนำเข้าฝูง พบว่า ร้อยละ 81.56 ไม่มีการตรวจ และ ร้อยละ 18.44 มีการตรวจโรค แห่งติดต่อและวัณโรค ก่อนนำเข้าฝูง

2.4.4 การเปลี่ยนพ่อพันธุ์ในฝูง พบว่า ร้อยละ 79.14 ไม่เคยเปลี่ยน และ ร้อยละ 20.86 มีการเปลี่ยนพ่อพันธุ์ในฝูง

2.4.5 การคัดโคสาวที่ผิดปกติออกจากฝูง พบว่า ร้อยละ 75.30 ไม่มีการคัด และ ร้อยละ 24.70 มีการคัดเลือกโคสาวที่ผิดปกติออกจากฝูง

2.4.6 อัตราการให้ลูกของแม่โคเฉลี่ย ร้อยละ 43.20 ให้ลูก 3 ปี 2 ตัว รองลงมา มีอัตราการให้ลูก ปีละ 1 ตัว, 2 ปี 1 ตัว และ มากกว่า 2 ปี 1 ตัว คิดเป็น ร้อยละ 42.93, 13.33 และ 0.53 ตามลำดับ

2.6.7 การป้องกันโรคก่อนนำโคเข้าฟาร์ม พบว่า ร้อยละ 91.8 มีการป้องกันโรคก่อนนำโคเข้าฟาร์ม และ ร้อยละ 8.22 ไม่เคยทำ นอกจากนี้ยังพบว่า ร้อยละ 64.66 มีการถ่ายพยาธิ ร้อยละ 63.56 มีการฉีดยาบำรุง และ ร้อยละ 38.63 มีการฉีดยาฆ่าเห็บ

2.6.8 ไม่เคยพบโรคระบาดที่ฟาร์ม ร้อยละ 86.86 และ ร้อยละ 13.14 เคยเกิดโรคปากและเท้าเปื่อยในฟาร์ม

2.4.9 การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพรในการดูแลรักษาโรคในโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 95.19 ไม่เคยใช้ และ ร้อยละ 4.81 เคยใช้ บอระเพชร สะเดา เปลือกแค และต้นไพร กับโคเนื้อ ในการถ่ายพยาธิและรักษาบาดแผล

2.4.10 วิธีการจัดการโคเนื้อที่เป็นโรค พบว่า ร้อยละ 59.46 เกษตรกรตามสัตว์แพทย์ มาทำการรักษา รองลงมา คือ ตามอาสาปศุสัตว์ในตำบล, รักษาด้วยตนเอง และจำหน่ายทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 32.43, 5.65 และ 2.46 ตามลำดับ

2.4.11 การตอนโคเพศผู้ พบว่า ร้อยละ 92.78 ไม่เคยตอน และ ร้อยละ 7.22 มีการตอนโคเพศผู้โดยใช้เข็ม Burdizzo หนีบท่อน้ำเชื้อ

2.4.12 การทำเครื่องหมายบนตัวสัตว์ พบว่า ร้อยละ 51.75 ไม่มีการทำเครื่องหมายบนตัวสัตว์ และ ร้อยละ 48.25 มีการทำเครื่องหมาย โดย ติดเบอร์พลาสติกที่ใบหู คิดเป็น ร้อยละ 75.65 รองลงมา แขนวนเบอร์พลาสติก, ประทับเบอร์ร้อน หรือ เบอร์เขียนบนลำตัว และ ห่วงคล้องจุก คิดเป็น ร้อยละ 11.40, 9.33 และ 3.63 ของเกษตรกรที่มีการทำเครื่องหมาย ตามลำดับ

2.4.13 เกษตรกรมีวิธีกำจัดมูลโคเนื้อ ด้วยวิธี ตากแห้งแล้วจำหน่าย ร้อยละ 35.03 ในราคาเฉลี่ย 30.58 บาท/กระสอบ รองลงมา ทำบ่อแก๊สชีวภาพ และใส่แปลงหญ้า คิดเป็น ร้อยละ 32.99 และ 31.98 ตามลำดับ

2.5 การตลาดโคเนื้อของเกษตรกร

2.5.1 ร้อยละ 32.13 ขายโคเนื้อที่อายุ มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี รองลงมา คือ ที่อายุ มากกว่า 4 ปี ขึ้นไป, มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี, มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี และ อายุน้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.73, 19.52, 16.82 และ 4.80 ตามลำดับ

2.5.2 ร้อยละ 25.65 ขายโคเนื้อที่น้ำหนักระหว่าง 401-500 กิโลกรัม รองลงมา ขายโคเนื้อที่น้ำหนัก มากกว่า 500 กิโลกรัม, 201-300 กิโลกรัม, ไม่เกิน 200 กิโลกรัม และ 301-4000 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 22.73, 22.08, 15.91 และ 13.64 ตามลำดับ

2.5.3 เกษตรกรจำหน่ายโคเนื้อราคาเฉลี่ย 26,002.86 บาท/ตัว ที่อายุเฉลี่ย 2.04 ปี

2.5.4 ช่องทางการจำหน่ายโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 57.09 พ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม รองลงมา คือ ส่งโรงฆ่าสัตว์โดยตรง, นำไปขายที่ตลาดนัดโค-กระบือ และ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 24.25, 18.28 และ 0.37 ตามลำดับ

2.5.5 วิธีการจำหน่าย พบว่า ร้อยละ 98.49 ตีราคารายตัว และ ร้อยละ 1.51 ใช้วิธี จำหน่ายด้วยการชั่งน้ำหนักราคาเฉลี่ย 100.26 บาท/กิโลกรัม

2.5.6 การตัดสินใจด้านราคาขายโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 63.24 ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายกำหนด ราคาร่วมกัน รองลงมา คือ ผู้ขายเป็นผู้กำหนดราคา และผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา คิดเป็นร้อยละ 36.03 และ 0.74 ตามลำดับ

2.5.7 เมื่อจำหน่ายโคเนื้อ ร้อยละ 42.45 เกษตรกรได้รับเงินสดทันที รองลงมา คือ อื่นๆ แล้วแต่ตกลงกัน และ หลังจากจำหน่ายแล้ว 2-3 วัน คิดเป็นร้อยละ 35.49 และ 22.06 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของสภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อ		
แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง		
1. จากฟาร์มเกษตรกรด้วยกัน	539	45.59
2. ตลาดนัดโค-กระบือ	49	4.17
3. ขยายพันธุ์ในฟาร์มตนเอง	536	45.34
4. ฟาร์มของทางราชการ	58	4.90
พันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง		
1. พันธุ์เมือง	394	33.33
2. ลูกผสมพันธุ์เมือง	658	55.69
3. พันธุ์บราห์มัน	120	10.16
4. พันธุ์ตาก	0	0
5. พันธุ์กำแพงแสน	10	0.81
6. พันธุ์กบินทร์บุรี	0	0
ช่วงอายุของโคเนื้อที่ซื้อเข้าฟาร์ม		
1. ตั้งแต่แรกเกิด - ไม่เกิน 1 ปี	121	10.24
2. ตั้งแต่ 1 ปี - ไม่เกิน 2 ปี	609	51.54
3. ตั้งแต่ 2 ปี - ไม่เกิน 3 ปี	315	26.62
4. ตั้งแต่ 3 ปี - ไม่เกิน 4 ปี	121	10.24
5. เกิน 4 ปี ขึ้นไป	16	1.37
ช่วงน้ำหนักโคที่ซื้อเข้าฟาร์ม		
1. น้อยกว่า 200 กก.	248	20.99
2. 201-300 กก.	641	54.20
3. 301-400 กก.	239	20.23
4. 401-500 กก.	41	3.44
5. 501 กก. ขึ้นไป	14	1.15

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 1,182

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการเลี้ยง		
1. เลี้ยงแบบผูกคอก	173	14.64
2. เลี้ยงแบบไล่ต้อน	73	6.19
3. กิ่งขังกิ่งปล่อยแทะเล็ม	619	52.37
4. ขังคอกตลอดเวลา	316	26.28
1) 3 เดือน	197	16.70
2) 4 เดือน	44	3.71
3) 5 เดือน	17	1.44
4) 6 เดือน	41	3.51
5) มากกว่า 6 เดือน	17	1.44
สถานที่ปล่อยแทะเล็ม		
1. พื้นที่ของตนเอง	759	64.23
2. พื้นที่สาธารณะ	240	20.33
3. บริเวณริมถนน	22	1.83
4. ที่บุคคลอื่น	161	13.63
โรงเรียนโคเนื้อ		
ลักษณะโรงเรียน		
มีวัสดุพื้นคอก	782	66.13
ไม่มีวัสดุพื้นคอก	400	33.87
มีหลังคา	1,179	99.74
ไม่มีหลังคา	3	0.26
มีรั้ว	1,152	97.43
ไม่มีรั้ว	30	2.57
มีรางอาหาร	1,155	97.71
ไม่มีรางอาหาร	27	2.29

ตารางที่ 3 (ต่อ)

n = 1,182

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะโรงเรือน (ต่อ)		
มีอ่างให้น้ำสำหรับโคเนื้อ	1,158	97.95
ไม่มีอ่างให้น้ำสำหรับโคเนื้อ	24	2.05
การให้อาหารโคเนื้อ		
อาหารที่ใช้เลี้ยงโคเป็นอาหารชนิดใด		
อาหารหยาบอย่างเดียว	714	60.37
อาหารข้นอย่างเดียว	0	0
อาหารหยาบและอาหารข้น	469	39.63
วิธีการให้อาหารหยาบแก่โค		
ตัดมาให้กิน	401	33.94
ปล่อยให้แทะเล็ม	18	1.55
ตัดให้กินและปล่อยให้แทะเล็ม	762	64.51
ท่านมีหญ้าสดใช้เลี้ยงโคเพียงพอตลอดปีหรือไม่		
เพียงพอ	857	72.53
ไม่เพียงพอ	325	27.47
ท่านมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคหรือไม่		
ไม่ปลูก	112	9.46
ปลูก	1,070	90.54
พันธุ์หญ้าที่ใช้ปลูก		
หญ้าขน	25	2.08
กินนีสีม่วง	156	13.16
รุชี่	142	12.01
เนเปียร์	854	72.29
พลีแคทุ้ม	3	0.23
อื่นๆ	3	0.23

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์หรือไม่		
ไม่มี	883	74.72
มี	299	25.28
วิธีถนอมพืชอาหารสัตว์ การหมัก		
มีการใช้วัสดุเศษเหลือทางการเกษตรอย่างอื่นนอกจากหญ้า/ฟาง หรือไม่		
ไม่มี	983	83.18
มี	199	16.82
ในช่วงที่ขาดแคลนอาหารหยาบท่านใช้อะไรทดแทน		
ฟางข้าว	1,163	98.39
เปลือกถั่วเหลือง, เปลือกถั่วเขียว	0	0
ขอดี้อย	3	1.07
เปลือกสับประรด	13	0.27
อื่นๆ(ระบุ).....	3	0.27
การใช้อาหารข้น/อาหารเสริมแก๊โค		
ไม่ใช้	226	22.48
ใช้	916	77.52
อาหารข้น	224	19.00
แร่ธาตุ	925	78.33
TMR	15	1.33
อื่นๆ(ระบุ).....	15	1.33
ปัจจุบันท่านใช้อาหารข้นชนิดใดเลี้ยงโค		
ผสมเอง	383	32.42
ซื้อสำเร็จรูป	799	67.58

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคเป็นหลัก		
น้ำประปา	577	48.82
น้ำบาดาล	225	19.06
น้ำขุด	278	23.55
แหล่งน้ำธรรมชาติ	101	8.57
การจัดการ การสุขาภิบาลและการดูแลรักษาโรคโคเนื้อ		
การทำทะเบียน/จดบันทึก		
ไม่ได้ทำ	604	51.06
ทำ	578	48.94
การผสมพันธุ์โคเนื้อ		
ปล่อยพ่อพันธุ์คุมฝูง	112	9.51
จูงผสม	502	42.44
ผสมเทียม	568	48.05
การตรวจโรคพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ก่อนนำเข้าฝูง		
ไม่ได้รับการตรวจ	964	81.56
ได้รับการตรวจ โรคแห่งชาติต่อ วันโรค	218	18.44
การเปลี่ยนพ่อพันธุ์ในฝูง		
ไม่มี	935	79.14
มี	247	20.86
การคัดโคสาวที่มีลักษณะผิดปกติออกจากฝูง		
ไม่มี	890	75.30
มี	292	24.70

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อัตราการให้ลูกของแม่โคโดยเฉลี่ย		
ปีละ 1 ตัว	507	42.93
3 ปี 2 ตัว	511	43.20
2 ปี 1 ตัว	158	13.33
มากกว่า 2 ปี 1 ตัว	6	0.53
การป้องกันโรคก่อนนำโคเข้าฟาร์ม		
ไม่ได้ทำ	97	8.22
ทำวัคซีน ปากเท้าเปื่อย คอบวม	1,085	91.78
ถ่ายพยาธิ	764	64.66
ฉีดยามาเห็บ	456	38.63
ฉีดยาบำรุง	751	63.56
ในฟาร์มของท่านเคยพบโรคระบาดในโคเนื้อหรือไม่		
ไม่เคย	1,027	86.86
เคย (โรคที่พบ ปากและเท้าเปื่อย)	155	13.14
การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือสมุนไพรรักษาโรคโคเนื้อ		
ไม่เคย	1,125	95.19
เคย (ระบุนสมุนไพร บอระเพชร สะเดา เปลือกแค ไพล)	57	4.81
ท่านมีวิธีการจัดการโคเนื้อที่เป็นโรคอย่างไร		
จำหน่าย	29	2.46
ตามสัตวแพทย์รักษา	703	59.46
รักษาด้วยตนเอง	67	5.65
ตามอาสาป้องกันโรคในตำบล	383	32.43
การตอนโคเนื้อเพศผู้		
ไม่ได้ตอน	1,097	92.78
ตอน (ตอนโดยใช้ Burdizzo)	85	7.22

ตารางที่ 3 (ต่อ)

	n = 1,182	
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การทำเครื่องหมายบนตัวสัตว์		
ไม่ได้ทำ	612	51.75
ทำ	570	48.25
แขวนเบอร์พลาสติก	65	11.40
ติดเบอร์พลาสติกที่ใบหู	431	75.65
ห้วงคล้องจมูก	21	3.63
ประทับเบอร์ร้อน หรือเบอร์เขียนบนลำตัว	53	9.33
ท่านมีวิธีการจัดมูลโคเนื้อในฟาร์มอย่างไร		
ทำบ่อเก็บชีวภาพ	390	32.99
ปล่อยสู่แปลงหญ้าในฟาร์ม	378	31.98
ตากแห้งแล้วจำหน่าย ราคาเฉลี่ย 30.58 บาท/กระสอบ	414	35.03
การตลาดโคเนื้อของเกษตรกร		
ท่านขายโคเนื้อเมื่ออายุเท่าไร		
แรกเกิด-ไม่เกิน 1 ปี	57	4.80
1 ปี-ไม่เกิน 2 ปี	380	32.13
2 ปี-ไม่เกิน 3 ปี	231	19.52
3 ปี-ไม่เกิน 4 ปี	199	16.82
4 ปี ขึ้นไป	316	26.73
ช่วงน้ำหนักที่ขายโคเนื้อ (กิโลกรัม)		
น้อยกว่า 200 กก.	188	15.91
201-300 กก.	261	22.08
301-400 กก.	161	13.64
401-500 กก.	303	25.65
มากกว่า 500 กก.	269	22.73

ตารางที่ 3 (ต่อ)

		n = 1,182	
	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ช่องทางการจำหน่ายโคเนื้อ			
	พ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม	675	57.09
	นำไปขายที่ตลาดนัดโค-กระบือ	216	18.28
	ส่งโรงฆ่าสัตว์โดยตรง	287	24.25
วิธีการจำหน่าย			
	ซั่งน้ำหนัก ราคาเฉลี่ย 100.26 บาท/กก.	18	1.51
	ตีราคาตัว ราคาเฉลี่ย 26,002.88 บาท/ตัว	1,164	98.49
	ตีราคาแบบเหมาฝูง	0	0
การตัดสินใจด้านราคาขายโคเนื้อ ใครเป็นผู้มีอำนาจกำหนดราคา			
	ผู้ขาย	426	36.03
	ผู้ซื้อ	9	0.74
	ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย	747	63.24
เมื่อจำหน่ายโคเนื้อท่านได้รับเงินสดทันทีหรือไม่			
	รับทันที	502	42.45
	หลังจากจำหน่าย 2-3 วัน	261	22.06
	อื่นๆ แล้วแต่จะตกลงกัน	420	35.49

ตอนที่ 3 การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 จากการวิเคราะห์กลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง (n=1,1182) พบว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ทั้ง 4 หัวข้อ คือ 1.) ท่านใช้วิธีการขายพันธุ์โคเนื้อ ด้วยวิธีการผสมเทียม 2.) ท่านมีแปลงหญ้าสำหรับโคเนื้อเพิ่มขึ้น 3.) ท่านสามารถจัดการด้านสุขภาพโคเนื้อและการควบคุมป้องกันโรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์ และ 4.) ท่านมีเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57, 2.52, 2.67 และ 2.61 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่
จังหวัดบุรีรัมย์

n = 1,182

หัวข้อที่ได้รับการพัฒนา	ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการได้รับการพัฒนา					ระดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	เฉลี่ย	
1.) ใช้วิธีการขยายพันธุ์โคเนื้อ ด้วยวิธีการผสมเทียม	330	259	302	291	2.57	ปานกลาง
2.) มีแปลงหญ้าสำหรับโคเนื้อ เพิ่มขึ้น	219	443	252	268	2.52	ปานกลาง
3.) สามารถจัดการด้านสุขภาพ โคเนื้อและการป้องกันโรค ตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์	308	402	259	213	2.67	ปานกลาง
4.) มีเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ เพิ่มขึ้น	249	455	252	226	2.61	ปานกลาง

3.2 จากการวิเคราะห์ประเด็นสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง (n=1,1182) พบว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง คือ พันธุ์โคเนื้อมีราคาแพง, ราคาอาหารข้นแพง, ผสมเทียมติดยาก, ปัญหาด้านเงินทุน และ ไม่มีตลาดที่แน่นอนรองรับ โดยมีค่าเฉลี่ย (Mean) เท่ากับ 2.59, 2.54, 2.51, 2.57 และ 2.53 และระดับความคิดเห็นน้อย ในประเด็น พันธุ์และโคที่ต้องการซื้อจำกัด, สภาพพื้นที่ฟาร์มและโรงเรือนมีน้ำท่วมขัง, ขนาดพื้นที่ฟาร์มมีจำกัดไม่เพียงพอกับจำนวนโค, แหล่งหญ้าธรรมชาติมีจำกัด, ขาดแคลนแรงงาน, ขาดแคลนความรู้ในการจัดการฟาร์ม, ประสบปัญหาโรคระบาด และ ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่วนราชการมาดูแล โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35, 2.16, 2.43, 2.37, 2.45, 2.26, 2.20 และ 2.24 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง โคเนื้อ

n = 1,182

สภาพปัญหาและอุปสรรค	ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการเลี้ยงโคเนื้อ					
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี	เฉลี่ย	ระดับ
1.) พันธุ์โคเนื้อที่มีราคาแพง	235	449	280	218	2.59	ปานกลาง
2.) พันธุ์และขนาดโคที่จะซื้อมีจำกัด	76	508	356	242	2.35	น้อย
3.) พื้นที่ฟาร์มและโรงเรือนมีน้ำท่วมขัง	115	425	174	467	2.16	น้อย
4.) ขนาดพื้นที่ฟาร์มมีจำกัดไม่เพียงพอกับจำนวนโค	76	667	130	310	2.43	น้อย
5.) ราคาอาหารข้นแพง	147	586	203	246	2.54	ปานกลาง
6.) แหล่งวิทยุธรรมชาติมีจำกัด	82	568	240	292	2.37	น้อย
7.) ผสมเทียมติดยาก	142	570	218	252	2.51	ปานกลาง
8.) ขาดแคลนแรงงาน	162	483	257	280	2.45	น้อย
9.) ปัญหาด้านเงินทุน	171	530	280	201	2.57	ปานกลาง
10.) ขาดความรู้การจัดการฟาร์ม	96	450	304	332	2.26	น้อย
11.) ประสบปัญหาโรคระบาด	133	382	252	414	2.20	น้อย
12.) ไม่มีตลาดที่แน่นอนรองรับ	188	498	252	243	2.53	ปานกลาง
13.) ไม่มีเจ้าหน้าที่มาดูแล	104	458	239	381	2.24	น้อย

ตอนที่ 4 ระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยง โคเนื้อ ที่เข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ของจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 6 พบว่า ร้อยละ 84.10 กลุ่มเกษตรกรผ่านเกณฑ์การประเมินในประเด็นมีคณะกรรมการบริหารที่ได้รับการมอบบทบาทหน้าที่ชัดเจน, มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากสมาชิก, มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและกลุ่มที่เป็นปัจจุบัน และมีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม

ร้อยละ 75 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น ผู้บริหารกลุ่มมีแนวคิดและทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของกระบวนการกลุ่ม, มีที่ทำการกลุ่มเป็นหลักแหล่งชัดเจนและใช้ประโยชน์, มีการประชุมสมาชิกของกลุ่มเป็นประจำ, มีการประชุมพบปะระหว่างกรรมการกลุ่มสม่ำเสมอ, กลุ่มเกษตรมีกิจกรรมแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงที่เกิดจากความคิดร่วมกันของสมาชิก, มีการระดมทุนจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง, สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ, กลุ่มเกษตรกรมีการจัดสร้างทุนดำเนินการของกลุ่ม, กลุ่มมีทรัพย์สินที่เป็นส่วนกลางของกลุ่ม, มีการทำบัญชีและรายงานบัญชีต่อที่ประชุมของกลุ่ม และมีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

ร้อยละ 65.91 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งที่จัดเองและร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ, กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมการบริหารเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก, มีการนำทุนดำเนินการมาใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์, มีจำนวนสมาชิกคงเดิมหรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง, มีการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่ม, มีโครงการหรือกิจกรรมการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่างๆ และ มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ร้อยละ 59.10 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะหรือชุมชน ร้อยละ 34.10 ผ่านเกณฑ์การประเมินในประเด็น มีการปันผลจากหุ้นแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ และ ร้อยละ 9.91 ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิต หรือประสิทธิภาพในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม และเมื่อนำมาจัดระดับความเข้มแข็ง พบว่า กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 40.92 อยู่ในระดับดี (ผ่านประเด็นการประเมิน 18 - 20 ข้อ) รองลงมาอยู่ในระดับดีมาก, ดีเด่น, ต้องปรับปรุง และพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 34.09, 15.90, 9.09 และ 0.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละ และระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

ลำดับที่	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ไม่ผ่าน		ผ่าน	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
n = 1,182					
กลไกการบริหารกลุ่ม					
1.	ผู้บริหารกลุ่มที่มีแนวคิดและทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของ กระบวนการกลุ่ม	11	25	33	75
2.	มีที่ทำกรกลุ่มเป็นหลักแหล่งชัดเจนและใช้ประโยชน์	11	25	33	75
3.	มีคณะกรรมการบริหารที่ได้รับการมอบบทบาทหน้าที่ ชัดเจน	7	15.90	37	84.10
4.	มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจาก สมาชิก	7	15.90	37	84.10
5.	มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและ กลุ่ม	7	15.90	37	84.10
6.	มีการประชุมสมาชิกของกลุ่มเป็นประจำ	11	25	33	75
7.	มีการประชุมพบปะระหว่างกรรมการกลุ่มสม่ำเสมอ	11	25	33	75
8.	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรม-แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงที่ เกิดจากความคิดร่วมกันของสมาชิก	11	25	33	75
9.	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งที่จัดเอง และร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ	15	34.09	29	65.91
10.	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมการให้บริการเพื่อสนับสนุนการ เลี้ยงสัตว์ของสมาชิก	15	34.09	29	65.91
ฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม					
11.	มีการระดมหุ้นจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง	11	25	33	75
12.	สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ	11	25	33	75
13.	กลุ่มเกษตรกรมีการจัดสร้างทุนดำเนินการของกลุ่ม	11	25	33	75
14.	กลุ่มมีทรัพย์สินที่เป็นส่วนกลางของกลุ่ม	11	25	33	75

ตารางที่ 6 (ต่อ)

n = 1,182

ลำดับที่	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ไม่ผ่าน		ผ่าน	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม (ต่อ)					
15.	มีการนำทุนดำเนินการมาใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์	15	34.09	29	65.91
16.	มีการปันผลจากหุ้นแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	29	65.90	15	34.10
17.	มีการทำบัญชีและรายงานบัญชีต่อที่ประชุมของกลุ่ม	11	25	33	75
18.	มีจำนวนสมาชิกคงเดิมหรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	15	34.09	29	65.91
19.	มีการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่ม	15	34.09	29	65.91
20.	มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิต หรือประสิทธิภาพในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม	4	9.09	40	9.91
21.	มีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม	7	15.90	33	84.10
บทบาทการเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น					
22.	มีโครงการหรือกิจกรรมการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่างๆ	15	34.09	29	65.91
23.	มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความร่วมมือหรือเครือข่ายอื่นๆ	15	34.09	29	65.91
24.	มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะหรือชุมชน	18	40.90	26	59.10
25.	มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	11	25	33	75
ระดับผลการประเมิน					
	ระดับดีเด่น	ผ่านการประเมิน 24 - 25 ข้อ		จำนวน 7 กลุ่ม	ร้อยละ 15.90
	ระดับดีมาก	ผ่านการประเมิน 21 - 23 ข้อ		จำนวน 15 กลุ่ม	ร้อยละ 34.09
	ระดับดี	ผ่านการประเมิน 18 - 20 ข้อ		จำนวน 18 กลุ่ม	ร้อยละ 40.92
	ระดับพอใช้	ผ่านการประเมิน 16 - 17 ข้อ		จำนวน 0 กลุ่ม	ร้อยละ 0.00
	ระดับต้องปรับปรุง	ผ่านการประเมิน 0 - 15 ข้อ		จำนวน 4 กลุ่ม	ร้อยละ 9.09

วิจารณ์ผลการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ร้อยละ 57.25 เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 34.29 จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 19 ไร่/ครัวเรือน ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์และปลูกหญ้า 1.63 ไร่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน สถานะก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อแบบรายเดี่ยว โคนเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงปัจจุบันเฉลี่ย 6.62 ตัว/ครัวเรือน สอดคล้องกับ สุวิษ นุญโปร่ง และคณะ (2558) กล่าวว่า การศึกษาข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ มีอายุเฉลี่ย 54.83 และ 57.52 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 65.00 และ 69.50 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.55 และ 4.84 คน การเลี้ยงโคเนื้อส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม จำนวนโคที่เลี้ยงเฉลี่ย 9.85 และ 8.67 ตัว

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีอายุมาก จึงจำเป็นต้องมีการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ ทดแทนรุ่นเดิมเพื่อทำการเกษตรที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด สามารถปรับตัวรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ซึ่งมีการแบ่งช่วงอายุของเกษตรกรรุ่นใหม่ คือ 17-45 ปี (กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, 2562)

ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 52.37 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย และเลี้ยงในพื้นที่ของตนเอง เกษตรกรมีหญ้าสดให้โคเนื้อเพียงพอตลอดปี ร้อยละ 72.53 มีการปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 90.54 โดยเกษตรกรที่มีการปลูกหญ้าเลี้ยง โคเนื้อเฉลี่ย 1.73 ไร่/คน เกษตรกรไม่มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์

การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่า ตนมีการพัฒนาในระดับปานกลาง ทั้ง 4 หัวข้อ คือ

1. ใช้วิธีการขยายพันธุ์โคเนื้อ ด้วยวิธีการผสมเทียม
2. มีแปลงหญ้าสำหรับโคเนื้อเพิ่มขึ้น
3. สามารถจัดการด้านสุขภาพโคเนื้อและการควบคุมป้องกันโรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์
4. มีเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเช่นที่ผ่านมา โดยการบูรณาการโครงการ งบประมาณ เพื่อให้ เกิดการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพหลักที่มั่นคง เป็นแหล่งผลิตโคเนื้อและเนื้อโคที่มีคุณภาพ ตามหลักวิชาการ กล่าวคือ สุวิช บุญโปร่ง (2558) ทำการศึกษาแล้ว พบว่า การเลี้ยงสัตว์โดยทั่วไปนั้น ควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการ ที่ เพื่อให้การเลี้ยงสัตว์ได้ผลดีที่สุด คือ ใช้พันธุ์ อาหาร และการจัดการ ที่ดี ด้วยเหตุผล ดังนี้

1. เลี้ยงแต่สัตว์พันธุ์ดี เพราะสัตว์พันธุ์ดีจะโตไวใช้เวลาเลี้ยงสั้นให้ผลผลิตสูง และกินอาหารไม่เปลือง

2. เลี้ยงด้วยอาหารที่ดี มีคุณค่าทางอาหารครบถ้วนตามความต้องการของ ร่างกายสัตว์ในแต่ละระยะการเจริญเติบโตให้ผลผลิต รวมไปถึงมีวิธีการให้อาหารที่ถูกต้อง ย่อมจะทำให้ สัตว์เจริญเติบโตได้เต็มที่

3. มีระบบการจัดการฟาร์มที่ดี การรู้หลักการจัดการฟาร์มที่ดี ทำให้ประหยัด ต้นทุนและแรงงานในการเลี้ยงดูสัตว์ การใช้ประโยชน์จากที่ดินและโรงเรือนเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสถานะที่จะเกิดจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น กลิ่นเน่าเหม็นของมูลสัตว์มีน้อยและ ป้องกันโรคระบาด ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์เลี้ยงได้ อย่างไรก็ตาม หลักทั้ง 3 ประการนี้ จำเป็นต้องเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การผลิตให้ผลดีที่สุด นั่นคือลงทุนน้อยแต่ให้ผลผลิตสูง การด้อยในจุดใดจุดหนึ่ง จะทำให้ประสิทธิภาพของการผลิตไม่ได้ผลสูงสุด หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว ก็จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตสัตว์ด้อยลงไป ทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่หรืออาจจะขาดทุนได้

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่คือประเด็น พันธุ์โคเนื้อมีราคาแพง ซึ่งกลุ่มวิเคราะห์เงินทุนอื่น กองพัฒนาระบบสนับสนุนการสหกรณ์ (2558) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเกษตรกรในรูปของการสนับสนุนสินเชื่อ เพื่อเป็น เงินทุนหมุนเวียนในการจัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร รวบรวมและแปรรูปผลผลิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทั้งในด้านปริมาณ และมีระยะเวลาที่เหมาะสม จะสามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรสมาชิก ที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนได้สูงขึ้น และเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้ง สามารถทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาด จากวิธีการระบบสหกรณ์ จากการรวมกันซื้อ และจัดหาปัจจัย การผลิตทางการเกษตร การรวบรวมผลผลิต และการตลาด ผลผลิตต่อไป และในส่วนของกรมปศุสัตว์ ควรมีการบริการน้ำเชื้อ หรือสัตว์พันธุ์ดี ในราคาที่เหมาะสมเป็นธรรมแก่เกษตรกรเพิ่มมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ที่เข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ผ่านเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็ง ร้อยละ 90.91 และ ไม่ผ่านเกณฑ์ฯ ร้อยละ 9.09

กลุ่มเกษตรกรผ่านเกณฑ์การประเมิน ในประเด็น มีคณะกรรมการบริหารที่ได้รับการมอบบทบาทหน้าที่ชัดเจน, มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากสมาชิก, มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและกลุ่มที่เป็นปัจจุบัน และ มีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม มากที่สุด คือ ร้อยละ 84.10 และ ผ่านเกณฑ์การประเมินในประเด็นมีการปันผลจากหุ้นแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ น้อยที่สุด เพียงร้อยละ 9.91 และ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 9.09 ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และใกล้ชิด เน้นการส่งเสริมและพัฒนาในรูปแบบกลุ่มเครือข่าย นรินทร์ สมบูรณ์สาร (2554) อธิบายรูปแบบวิธีการพัฒนาเกษตรกร หรือเครือข่ายเกษตรกรให้เกิดความเข้มแข็งไว้ว่า สมาชิกภายในกลุ่มต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกันมีการกำหนดกฎ ข้อตกลงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน ทำอะไรก็ต้องเคารพกติกาของกลุ่ม หรือ เครือข่ายที่กำหนดขึ้น มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อสมาชิกภายในกลุ่มเดียวกัน เกษตรกรที่อาสาเป็นหัวหน้ากลุ่ม ตลอดจนทีมบริหารของกลุ่ม ต้องฝึกคิดให้มีมุมมอง คิดอะไรให้ครอบคลุม ไม่ใช่คิดแต่ผลประโยชน์เฉพาะของตนเอง ขาดการเสียสละ หรือจิตอาสาที่จะทำประโยชน์ให้กลุ่ม นอกจากนี้ ช่วงเริ่มจัดตั้งใหม่ควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่ม เจ้าหน้าที่ควรเข้าไปเยี่ยมกลุ่มเกษตรกรเป็นประจำทุก 15 วัน หรือ ทุก 30 วัน ซึ่งในการพูดคุยในการเยี่ยมเยียนระหว่างเจ้าหน้าที่ และกลุ่มเกษตรกร จะได้รับรู้ข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมถึงเมื่อสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นมีปัญหาเฉพาะหน้า เกษตรกรสมาชิกจะได้รับคำปรึกษา แม้ว่าบางคำถามหรือบางปัญหาของเกษตรกร ไม่สามารถให้คำแนะนำได้เองโดยตรง ก็สามารถช่วยประสานงานเจ้าหน้าที่หรือผู้อื่นในหมู่บ้าน ในตำบล ช่วยให้คำปรึกษาได้ ปัญหาของเกษตรกรจะได้ออกแก้ปัญหาลงมือลงทันเหตุการณ์ เกษตรกรสมาชิกภายในกลุ่มเกิดความศรัทธาและเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม

การพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย ให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวัดประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้สามารถตรวจสอบการทำงาน ประกอบการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ ว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น บ่งชี้ถึงคุณค่าการดำเนินงานว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด (คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย, 2555)

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

การศึกษาสภาพข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ร้อยละ 57.25 เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 34.29 จบการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา(ป.1-ป.6) ร้อยละ 72.09 อาชีพหลักทำนา ร้อยละ 87.50 อาชีพเสริม คือ เลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 78.92 มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 19 ไร่/ครัวเรือน ใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์และปลูกหญ้า 1.63 ไร่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ 1-2 คน เกษตรกรร้อยละ 80.17 มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ไม่เกิน 50,000 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับข้อมูลข่าวสารโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ จากปศุสัตว์อำเภอ โดยสถานก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เป็นเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อแบบรายเดี่ยว และเคยเข้าร่วมอบรมด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ในระหว่างปีงบประมาณ 2558-2560 จำนวน 2 โครงการ/คน

สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

ลักษณะทั่วไป พบว่า แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง ร้อยละ 45.59 ซื้อจากฟาร์ม เกษตรกรด้วยกัน พันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรนำมาเลี้ยง ร้อยละ 55.69 เป็นลูกผสมพื้นเมือง ช่วงอายุของโคเนื้อที่ซื้อเข้าฟาร์ม ร้อยละ 51.54 อายุมากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ช่วงน้ำหนักโคที่ซื้อเข้าฟาร์ม ร้อยละ 54.20 เป็นโคเนื้อที่มีน้ำหนักระหว่าง 201-300 กิโลกรัม ราคาโคที่ซื้อเฉลี่ย 28,179.08 บาท/ตัว จำนวนที่ซื้อเข้าฟาร์ม 1-2 ตัว/ปี

ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 52.37 เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยแพะเล็มสถานที่ปล่อยแพะเล็ม ร้อยละ 64.23 ปล่อยแพะเล็มในพื้นที่ของตนเอง

โรงเรือน พบว่า ลักษณะของโรงเรือนเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีวัสดุพื้นคอกเป็นพื้นปูนซีเมนต์ ร้อยละ 66.13 มีหลังคากันแดดฝนที่มั่นคงแข็งแรง ร้อยละ 99.74 มีรั้ว ร้อยละ 97.43 มีรางสำหรับให้อาหารโคเนื้อ ร้อยละ 97.71 และมีอ่างให้น้ำสำหรับโคเนื้อ ร้อยละ 97.95

การให้อาหารโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 60.37 ให้อาหารหยาบอย่างเดียว วิธีการให้อาหารหยาบแก่โคเนื้อ ร้อยละ 64.51 คัดให้กินร่วมกับปล่อยให้แพะเล็ม เกษตรกรมีหญ้าสดให้โคเนื้อเพียงพอดลอดปี ร้อยละ 72.53 มีการปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 90.54 โดยเกษตรกรที่มีการปลูกหญ้าเลี้ยงโคเนื้อเฉลี่ย 1.73 ไร่/คน พันธุ์หญ้าที่เกษตรกรปลูก ร้อยละ 72.29 เป็นหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1

เกษตรกรไม่มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ ร้อยละ 74.72 ส่วน ร้อยละ 25.28 ใช้วิธีการหมัก เพื่อเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์ไว้สำหรับเลี้ยงโคเนื้อ มีเกษตรกร ร้อยละ 16.82 มีการใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น ต้นข้าวโพด ยอดอ้อย กระถิน เศษหัวมันสำปะหลัง กากมันสำปะหลัง และ ต้นกล้วย ในการเลี้ยงโคเนื้อ ในช่วงที่เกษตรกรขาดแคลนอาหารหยาบ พบว่า ร้อยละ 98.39 ใช้ฟางในการเลี้ยงโคเนื้อเพียงอย่างเดียว การใช้อาหารข้นและอาหารเสริมแก่โคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 77.52 มีการให้อาหารข้น หรืออาหารเสริมแก่โคเนื้อ คือ ร้อยละ 19.00 มีการให้อาหารข้น และ ร้อยละ 78.33 เสริมแร่ธาตุแก่โคเนื้อ และมีเพียงร้อยละ 1.33 เคยให้ TMR โดยเกษตรกรที่ให้อาหารข้น พบว่า ร้อยละ 67.58 ซื้อสำเร็จรูป และใช้น้ำประปาในการเลี้ยงโคเนื้อ ร้อยละ 48.82

การจัดการ การสุขาภิบาลและการดูแลรักษาโรคโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 48.94 มีการทำทะเบียนประวัติโคเนื้อและจดบันทึกข้อมูล เกษตรกร ร้อยละ 48.05 ใช้วิธีผสมเทียม ร้อยละ 81.56 ไม่มีการตรวจโรคพ้อพิษ-แม่พิษ ก่อนนำเข้าฝูง การเปลี่ยนพ้อพิษในฝูง ร้อยละ 79.14 ไม่เคยเปลี่ยน และ ร้อยละ 75.30 ไม่มีการคัดโคสาวที่ผิดปกติออกจากฝูง

อัตราการให้ลูกของแม่โคเฉลี่ย พบว่า ร้อยละ 43.20 ให้ลูก 3 ปี 2 มีการป้องกันโรคก่อนนำเข้าฟาร์ม ร้อยละ 91.8 นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีการถ่ายพยาธิให้โคเนื้อ ร้อยละ 64.66 ฉีดยาบำรุง ร้อยละ 63.56 และ ฉีดยาฆ่าเห็บ ร้อยละ 38.63

เกษตรกรที่ทำการสัมภาษณ์ไม่เคยพบ โรคระบาดที่ฟาร์ม ร้อยละ 86.86 วิธีการจัดการโคเนื้อที่เป็นโรค ร้อยละ 59.46 ตามสัตวแพทย์มาดูแล แต่ก็ยังพบว่า ร้อยละ 2.46 เกษตรกรจำหน่ายสัตว์ที่ป่วยเป็นโรคออกไปจากฟาร์ม

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.78 ไม่เคยตอนโคเพศผู้ มีการทำเครื่องหมายบนตัวสัตว์เพียง ร้อยละ 48.25 โดยวิธีการติดเบอร์พลาสติกที่ใบหู กำจัดมูลโคเนื้อ ใช้วิธีตากแห้งแล้วจำหน่าย ร้อยละ 35.03 ราคาเฉลี่ย 30.58 บาท/กระสอบ

การตลาดโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 32.13 ขายโคเนื้อที่อายุ มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ราคาเฉลี่ย 26,002.86 บาท/ตัว ช่องทางการจำหน่ายโคเนื้อ ร้อยละ 57.09 พ้อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม วิธีการจำหน่าย ร้อยละ 98.49 ติราคารายตัว มีเพียง ร้อยละ 1.51 ใช้วิธีจำหน่ายด้วยการชั่งน้ำหนัก ราคาเฉลี่ย 100.26 บาท/กิโลกรัม

การตัดสินใจด้านราคาขายโคเนื้อ พบว่า ร้อยละ 63.24 ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายกำหนดราคาร่วมกัน เมื่อจำหน่ายโคเนื้อ ร้อยละ 42.45 เกษตรกรได้รับเงินสด

การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่า ตนมีการพัฒนาในระดับปานกลาง ทั้ง 4 หัวข้อ คือ

1. ใช้วิธีการขยายพันธุ์โคเนื้อ ด้วยวิธีการผสมเทียม
2. มีแปลงหญ้าสำหรับโคเนื้อเพิ่มขึ้น
3. สามารถจัดการด้านสุขภาพ โคเนื้อและการควบคุมป้องกัน โรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์
4. มีเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร พบว่า ในประเด็น พันธุ์โคเนื้อมีราคาแพง, ราคาอาหารข้นแพง, ผสมเทียมติดยาก, ปัญหาด้านเงินทุน และ ไม่มีตลาดที่แน่นอนรองรับ เป็นปัญหา ระดับปานกลาง ส่วนประเด็น พันธุ์และโคที่ต้องการซื้อมีจำกัด, สภาพพื้นที่ฟาร์มและโรงเรือนมีน้ำท่วมขัง, ขนาดพื้นที่ฟาร์มมีจำกัดไม่เพียงพอกับจำนวน โค, แหล่งหญ้าธรรมชาติมีจำกัด, ขาดแคลนแรงงาน, ขาดแคลนความรู้ในการจัดการฟาร์ม, ประสบปัญหาโรคระบาด และ ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่วนราชการมาดูแล เป็นปัญหาระดับน้อย

ความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ที่เข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ของจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 44 กลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (กรมปศุสัตว์, 2557) พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ ผ่านเกณฑ์การประเมินความเข้มแข็ง (ระดับพอใช้ ขึ้นไป) ร้อยละ 90.91 และ ไม่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 9.09

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านนโยบายระดับประเทศ ควรมีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อทั้งระบบ มีแผนพัฒนาโคเนื้อ ในด้านพันธุ์ อาหาร และการควบคุมโรค ที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด แผนพัฒนาความรู้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเครือข่าย ตลอดจนแผนส่งเสริมสนับสนุนผู้ประกอบการฟาร์มโคเนื้อ ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับโคเนื้อตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตโคเนื้อ และเนื้อโคคุณภาพดี ตามความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

2. กรมปศุสัตว์/เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ยกระดับเกษตรกรให้เกิดความรู้ในสิ่งที่ทำอย่างรอบด้าน พัฒนากลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง เชื่อมโยงเครือข่ายและการตลาด เพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

3. เกษตรกร ควรได้รับการพัฒนาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านพันธุ์ อาหาร การจัดการป้องกันโรค เพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อให้เป็นอาชีพหลักที่มั่นคง แข่งขันกับต่างประเทศได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการพิจารณาผลงานวิชาการด้านผลิตสัตว์ของสำนักงานปศุสัตว์เขต 3 ที่ให้คำแนะนำเรื่องระเบียบการเขียนงานวิจัย และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะ ดร.สุวิช บุญโปร่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาพันธุ์กระบือ ที่ให้แนวคิด การตรวจทานการเขียนงานวิชาการ พร้อมให้คำแนะนำแก้ไข ขอขอบพระคุณ นายพจน์ภิรัต เนียมจ้อย ปศุสัตว์เขต 2 และ น.สพ.อภิชาติ สุวรรณชัยรบ ปศุสัตว์จังหวัดบุรีรัมย์ ที่อนุเคราะห์ดำเนินการดำเนินโครงการวิจัย สนับสนุนและอำนวยความสะดวกตลอดโครงการฯ ขอขอบคุณปศุสัตว์อำเภอทุกอำเภอ ข้าราชการ พนักงานราชการ และเกษตรกรผู้ร่วมโครงการทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์. 2555. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อ ปี 2555 – 2559. กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กรรณิกา เมฆแดง จิตติมา กันตนาวัฒน์กุล และ อัจฉรา โพธิ์ดี. 2555. การจัดการการผลิตโคเนื้อแบบขังคอกและโคเนื้อแบบปล่อยฝูง ในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 2, นนทบุรี.
- กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์. 2562. คู่มือแผนปฏิบัติงาน ปีงบประมาณ 2562, หน้า 288. กรมปศุสัตว์.
- กันยา ตันตวิสุทธิกุล ธนานันท์ สุกกิจจานนท์ และ สัญญา ศิริรักษ์. 2550. ระบบการผลิตและวิธีการตลาดโคพื้นเมืองของเกษตรกร ในพื้นที่เหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก. แหล่งสืบค้น: <http://elibrary.trf.or.th>, วันที่สืบค้น 2 มีนาคม 2558.
- คณะกรรมการผลิตวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย. 2555. แนวการศึกษาวิชาการพัฒนาองค์กรเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชน. แหล่งสืบค้น: www.wiangphangkham.go.th วันที่สืบค้น 18 ตุลาคม 2561.
- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. 2560. รายงานการพิจารณาศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมโคเนื้อไทยทั้งระบบ. สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- จรัส สว่างทัพ. 2553. การศึกษาการพัฒนาการประกอบอาชีพเลี้ยงโคขุนของเกษตรกร ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยการใช้การจัดการความรู้ในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ณัฐฉัตร มณีรัตน์. 2548. ความต้องการส่งเสริมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ธงชัย สุวรรณสิขณณ์ ศกร คุณวุฒิฤทธิธรม และ ธนาทิพย์ สุวรรณโสภี. 2560. การผลิตโคเนื้อเชิงปฏิบัติการ. แผนงานวิจัยการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรรายย่อยในการผลิตโคเนื้อคุณภาพสู่ตลาดอาเซียน, สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ชเนศ โพธิ์ทอง วิโรจน์ ประยูรวิวัฒน์ และ นางนุช งอยผาลา. 2556. ความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในอำเภอแปลงยาว อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต และอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา. รายงานผลงานวิชาการสำนักงานปศุสัตว์เขต 2, กรมปศุสัตว์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชำระค์ เมฆโหรา และ ญัฐนรากร จันทิมา. 2552. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการระบบการผลิตและการตลาดโคเนื้อ จังหวัดตาก. ชุดโครงการขยายโอกาสธุรกิจเนื้อโคไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.
- นรินทร์ สมบูรณ์สาร. 2554. การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย. กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเครือข่าย, กองพัฒนาเกษตรกร. แหล่งสืบค้น: www.farmdev.doae.go.th วันที่สืบค้น 18 ตุลาคม 2551
- นฤมล อินตรา ประสิทธิ์ ยิ้มเกตุ วัชระ ศิริกุล และ สุวิษ บุญโปร่ง. 2555. ความต้องการส่งเสริมการเลี้ยงโคของเกษตรกรในอำเภอแก่งคอยและวังม่วง จังหวัดสระบุรี. BAHGI e – journal 2012, Vol.1, แหล่งสืบค้น: http://www.dld.go.th/breeding/Journal/e_journal/, วันที่สืบค้น 10 มกราคม 2558.
- สมปอง สรวมศิริ เพทาย พงษ์เพ็ญจันทร์ ญัฐพล จงกลกิจ นุชา สิมะสาธิตกุล ไพโรจน์ ศิลม้น วรวรรณ สิงห์อยู่ นครินทร์ พรธิปไหว และ อุดร วงศ์นาค. 2549. ระบบการผลิตและโอกาสทางการตลาดของการผลิตเนื้อโคพื้นเมืองในเขตจังหวัดภาคเหนือ (เชียงใหม่และแพร่). แหล่งสืบค้น: <http://www.elibrary.trf.or.th>, วันที่สืบค้น 2 มีนาคม 2558.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12, บริษัทเฟื่องฟ้า-ปรินติ้ง, กรุงเทพฯ.
- สุเทพ เหลาทอง และ บุญชู ชมพูสอ. 2550. การศึกษาความต้องการรับการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการปศุสัตว์เขต 4, ปีที่ 11 ฉบับที่ 23. ขอนแก่น.
- สุวิษ บุญโปร่ง. 2558. คู่มือการเลี้ยงโคเนื้อสำหรับเกษตรกรไทย. กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์, กรุงเทพฯ.
- สุวิษ บุญโปร่ง ฉลองชัย ชุ่มชื่น และ พิชิต ชุ่มเจริญ. 2558. สภาพการผลิต ต้นทุน ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์. กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์, กรุงเทพฯ.
- Yamane, T. 1973. Statistic: An Introduction Analysis, 3rd edn. Harper and Row Publication. NY.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1 แบบประเมินตัวชี้วัดด้านส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์, 2557)

แบบประเมินตัวชี้วัดด้านส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ รอบที่ 2		กลุ่มเกษตรกร	
ตัวชี้วัดย่อยที่ 1 : กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการพัฒนาความเข้มแข็ง			
การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาปศุสัตว์ของปศุสัตว์จังหวัด พ.ศ.2557			
สำหรับคณะกรรมการประเมินระดับเขต			
ชื่อกลุ่ม : ทะเบียนกลุ่มเลขที่ จำนวนสมาชิกปัจจุบัน คน			
ที่ตั้ง : ตำบล อำเภอ จังหวัด			
ลำดับ	ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
กลไกการบริหารกลุ่ม			
1	ผู้บริหารกลุ่มมีแนวคิดและทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของกระบวนการกลุ่ม		
2	มีที่ทำกรกลุ่มเป็นหลักแหล่งชัดเจนและใช้ประโยชน์		
3	มีคณะกรรมการบริหารที่ได้รับการมอบหมายหน้าที่ชัดเจน		
4	มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากสมาชิก		
5	มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและกลุ่ม		
6	มีการประชุมสมาชิกของกลุ่มเป็นประจำ		
7	มีการประชุมพบปะหารือระหว่างกรรมการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ		
8	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรม-แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงที่เกิดจากความคิดร่วมกันของสมาชิก		
9	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งที่จัดเองและร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ		
10	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมการให้บริการเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิก		

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ประเด็นการประเมิน	ผลการประเมิน	
		ผ่าน	ไม่ผ่าน
ฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม			
11	มีการระดมหุ้นจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง		
12	สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ		
13	กลุ่มเกษตรกรมีการจัดสร้างทุนดำเนินการของกลุ่ม		
14	กลุ่มมีทรัพย์สินที่เป็นส่วนกลางของกลุ่ม		
15	มีการนำทุนดำเนินการมาใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์		
16	มีการปันผลจากหุ้นแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ		
17	มีการทำบัญชีและรายงานบัญชีต่อที่ประชุมของกลุ่ม		
18	มีจำนวนสมาชิกคงเดิมหรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง		
19	มีการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่ม		
20	มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิตหรือประสิทธิภาพในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม		
21	มีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม		
บทบาทการเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น			
22	มีโครงการหรือกิจกรรมการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่างๆ		
23	มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ		
24	มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะหรือชุมชน		
25	มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน		
รวม			

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ระดับผลการประเมิน	
() ระดับดีเด่น	ผ่านประเด็นการประเมิน 24 - 25 ข้อ
() ระดับดีมาก	ผ่านประเด็นการประเมิน 21 - 23 ข้อ
() ระดับดี	ผ่านประเด็นการประเมิน 18 - 20 ข้อ
() ระดับพอใช้	ผ่านประเด็นการประเมิน 16 - 17 ข้อ
() ระดับต้องปรับปรุง	ผ่านประเด็นการประเมิน 0 - 15 ข้อ
หมายเหตุ : กลุ่มเกษตรกรที่ผ่านเกณฑ์ประเมิน หมายถึง ต้องได้ระดับผลการประเมินอย่างน้อยระดับพอใช้	

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

เรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อ-สกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....โทร.....

วิธีตอบแบบสอบถาม

1. กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง แทนคำตอบที่ถูกที่สุด
2. กรุณาเติมคำลงในช่องว่าง (.....) ในข้อที่มีช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ ไม่เกิน 30 ปี อายุ 31-40 ปี
 อายุ 41-50 ปี อายุ 51-60 ปี
 มากกว่า 60 ปี
- 1.3 การศึกษาสูงสุด
 ประถมศึกษา (ป.1-ป.6) มัธยมศึกษา (ม.1-ม.6)
 อาชีวศึกษา (ปวช.,ปวส.) ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.4 อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์
 รับราชการ รับจ้างทั่วไป
 อื่นๆ ระบุ.....
- 1.5 อาชีพเสริม ทำนา ทำไร่ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์
 รับราชการ รับจ้างทั่วไป
 อื่นๆ ระบุ.....
- 1.6 พื้นที่ถือครองทั้งหมด
 น้อยกว่า 10 ไร่ พื้นที่ 11-20 ไร่
 พื้นที่ 21-30 ไร่ พื้นที่ 31-40 ไร่
 พื้นที่ 41-50 ไร่ พื้นที่มากกว่า 50 ไร่

1.7 มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด รวม.....ไร่ ประกอบด้วย

1. พื้นที่ทำนา	จำนวน..... ไร่
2. พื้นที่ทำไร่ (ระบุ).....	จำนวน..... ไร่
3. พื้นที่ทำสวน (ระบุ).....	จำนวน..... ไร่
4. พื้นที่ทำการเลี้ยงสัตว์ / ปลูกพืชอาหารสัตว์	จำนวน..... ไร่
5. พื้นที่แหล่งน้ำ	จำนวน..... ไร่
6. อื่นๆ.....	จำนวน..... ไร่

1.8 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด.....คน แรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคเนื้อ.....คน

1.9 รายได้จากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ-โคขุนในรอบปีที่ผ่านมา

☐ ต่ำกว่า 50,000 บาท	☐ 50,001-100,000 บาท
☐ 100,001-150,000 บาท	☐ 150,001-200,000 บาท
☐ 200,001-250,000 บาท	☐ 250,001 ขึ้นไป

1.10 ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ จากแหล่งใด

☐ ปศุสัตว์อำเภอ	☐ ผู้นำกลุ่ม
☐ เพื่อนบ้าน	☐ ผู้นำท้องถิ่น
☐ อื่นๆ ระบุ.....	

1.11 สถานภาพการเลี้ยงโคเนื้อของท่าน ก่อนเข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

☐ เกษตรกรรายเดียว	☐ สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ

1.12 ท่านเคยเข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปีงบประมาณ 2558

1. โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย กิจกรรม ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อ

คุณภาพ (งบพัฒนาจังหวัด)

2. โครงการโคเนื้อสร้างอาชีพ จังหวัดบุรีรัมย์ (งบพัฒนาจังหวัด)

ปีงบประมาณ 2559

3. โครงการแบบบูรณาการ กิจกรรมที่ 1 ส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์โคราชวากิว (งบพัฒนากลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์)

4. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อและกระบือคุณภาพ (งบพัฒนากลุ่มจังหวัดนคร-ชัยบุรีรินทร์)

ปีงบประมาณ 2560

5. โครงการแบบบูรณาการ กิจกรรมที่ 1 ส่งเสริมการปรับระบบผลิตโคเนื้อคุณภาพ (งบพัฒนากลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์)

6. โครงการแบบบูรณาการ กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพการผลิตโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์ (งบพัฒนาจังหวัด ตามมาตรการเร่งด่วน)

7. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อและกระบือคุณภาพ กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อคุณภาพ (งบพัฒนาจังหวัด)

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพและกระบือคุณภาพ กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อคุณภาพและป้องกันโรค (งบพัฒนาจังหวัด)

9. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปศุสัตว์วันนครชัยบุรีรินทร์ ครบวงจร กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อ (งบพัฒนากลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์)

ตอนที่ 2 สภาพการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

2.1 ลักษณะการเลี้ยงโคเนื้อ

2.1.1 แหล่งพันธุ์โคเนื้อที่ท่านนำมาเลี้ยง

☐ จากฟาร์มเกษตรกรด้วยกัน	☐ ตลาดนัดโค-กระบือ
☐ ขยายพันธุ์ในฟาร์มตนเอง	☐ ฟาร์มของทางราชการ

2.1.2 พันธุ์โคเนื้อที่นำมาเลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ พื้นเมือง	☐ พันธุ์ลูกผสม	☐ พันธุ์บราห์มัน
☐ พันธุ์ดาก	☐ พันธุ์กำแพงแสน	☐ พันธุ์กบินทร์บุรี
☐ อื่น ๆ ระบุ.....		

2.1.3 ช่วงอายุของโคเนื้อที่ซื้อเข้าฟาร์ม

☐ ตั้งแต่แรกเกิด - ไม่เกิน 1 ปี	☐ ตั้งแต่ 1 ปี - ไม่เกิน 2 ปี
☐ ตั้งแต่ 2 ปี - ไม่เกิน 3 ปี	☐ ตั้งแต่ 3 ปี - ไม่เกิน 4 ปี
☐ เกิน 4 ปี ขึ้นไป	

2.1.4 ช่วงน้ำหนักโคที่ซื้อเข้าฟาร์ม (โดยประมาณ)

- () 1. น้อยกว่า 200 กก. () 2. 201-300 กก.
 () 3. 301-400 กก. () 4. 401-500 กก.
 () 5. 500 กก.ขึ้นไป

2.1.5 ราคาโคที่ซื้อ (ระบุ).....บาท/ตัว จำนวนที่ซื้อ.....ตัว

2.1.6 จำนวนโคที่เลี้ยงอยู่ปัจจุบัน.....ตัว

ประเภท	เพศเมีย (ตัว)	เพศผู้ (ตัว)	รวมจำนวน (ตัว)
1. ลูกโค (อายุต่ำกว่า 1 ปี)			
2. โครุ่น (อายุ 1-2 ปี)			
3. พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์			
รวมทั้งหมด			

2.1.7 ลักษณะการเลี้ยง

- () เลี้ยงแบบผูกล่าม
 () เลี้ยงแบบไล่ค้อน
 () กิ่งขังกิ่งปล่อยแทะเล็ม
 () ขังคอกตลอดเวลา (ระบุ) () 3 เดือน () 4 เดือน () 5 เดือน
 () 6 เดือน () มากกว่า 6 เดือน

2.1.8. สถานที่ปล่อยแทะเล็ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () พื้นที่ของตนเอง () พื้นที่สาธารณะ
 () บริเวณริมถนน () ที่บุคคลอื่น

2.2 โรงเรือนโคเนื้อ

2.2.1 ลักษณะโรงเรือน (อธิบาย)

- วัสดุพื้นที่คอก () มี () ไม่มี ถ้ามีใช้.....
หลังคา () มี () ไม่มี
รั้ว () มี () ไม่มี
รางอาหาร () มี () ไม่มี
อ่างน้ำ () มี () ไม่มี

2.3 การให้อาหารโคเนื้อ

2.3.1 อาหารที่ใช้เลี้ยงโคเป็นอาหารชนิดใด

- () อาหารหยาบอย่างเดียว () อาหารข้นอย่างเดียว
() อาหารหยาบผสมอาหารข้น () อื่นๆ (ระบุ).....

2.3.2 วิธีการให้อาหารหยาบแก่โค

- () ตัดมาให้กิน () ปล่อยให้แทะเล็ม
() ตัดให้กินและปล่อยให้แทะเล็ม () อื่นๆ (ระบุ).....

2.3.3 ท่านมีหญ้าสดใช้เลี้ยงโคเพียงพอดตลอดปีหรือไม่

- () เพียงพอ () ไม่เพียงพอ

2.3.4 ท่านมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคหรือไม่

- () ไม่ปลูก () ปลูก มีจำนวน.....ไร่.....งาน

2.3.5 พันธุ์หญ้าที่ปลูก

- () หญ้าขน () กินนีสีม่วง () รุจี
() เนเปียร์ () พลิกเทลู่ม () อื่นๆระบุ.....

2.3.6 มีการเก็บถนอมพืชอาหารสัตว์หรือไม่

- () ไม่มี
() มี (ระบุวิธีการ) 1.2.3.

2.3.7 มีการใช้วัสดุเศษเหลือทางการเกษตรอย่างอื่นนอกจากหญ้า/ฟางหรือไม่

- () ไม่มี () มี (ระบุ).....

2.3.8 ในช่วงที่ขาดแคลนอาหารหยาบท่านใช้อะไรทดแทน

- () ฟางข้าว () เปลือกถั่วเหลือง, เปลือกถั่วเขียว () ยอดอ้อย
() เปลือกสับรด () อื่น ๆ ระบุ.....

2.3.9 การใช้อาหารข้น/อาหารเสริมแก่โค

- () ไม่ใช่ () มี (ระบุ)..... () อาหารข้น
() แร่ธาตุ () TMR () อื่นๆ ระบุ.....

2.3.10 ปัจจุบันท่านใช้อาหารข้นชนิดใดเลี้ยงโค

- () ผสมเอง () ชื่อสำเร็จรูป () อื่น ๆ ระบุ.....

2.3.11 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงโคเป็นหลัก (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

- () น้ำประปา () น้ำบาดาล () น้ำบ่อขุด
() จากแหล่งน้ำธรรมชาติ () อื่น ๆ ระบุ.....

2.4 การจัดการ การสุขภาพและการดูแลรักษาโรคโคเนื้อ

2.4.1 การทำทะเบียน/ จดบันทึก

- () ไม่ได้ทำ () ทำ

2.4.2 การผสมพันธุ์โคเนื้อ

- () ปลอ่ยพ่อพันธุ์คุมฝูง () จูงผสม () ผสมเทียม

2.4.3 การตรวจโรคพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ก่อนนำเข้าฝูง

- () ไม่ได้รับการตรวจ
() ได้รับการตรวจ (ระบุ) () แท้งติดต่อ () วัณโรค () อื่นๆ ระบุ.....

2.4.4 การเปลี่ยนพ่อพันธุ์ในฝูง

- () ไม่มี () มี

2.4.5 การคัดโคสาวที่มีลักษณะผิดปกติออกจากฝูง

- () ไม่มี () มี

2.4.6 อัตราการให้ลูกของแม่โคโดยเฉลี่ย

- () ปีละ 1 ตัว () 3 ปี 2 ตัว
() 2 ปี 1 ตัว () มากกว่า 2 ปี 1 ตัว

2.4.7 การป้องกันโรคก่อนนำเข้าฟาร์ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ไม่ได้ทำ
() ทำวัคซีน (ระบุ) () ปากเท้าเปื่อย () คอบวม
() ถ่ายยาพยาธิ (ระบุ).....ครั้ง/ปี
() ฉีดยามาเห็บ (ระบุ).....ครั้ง/ปี
() ฉีดยบบำรุง (ระบุ).....ครั้ง/ปี

2.4.8 ในฟาร์มของท่านเคยพบโรคระบาดในโคเนื้อหรือไม่

- () ไม่เคยพบ
() เคยพบ (ระบุโรคที่พบ)

1).....

2).....

2.4.9 การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือสมุนไพรรักษาโรคโคเนื้อ

ไม่เคย

เคย (ระบุสมุนไพรและโรค)

1).....2).....

3).....4).....

2.4.10 ท่านมีวิธีการจัดการโคเนื้อที่เป็นโรคอย่างไร

จำหน่าย ตามสัตวแพทย์รักษา รักษาด้วยตนเอง

ตามอาสาป้องกันโรคในตำบล อื่นๆ (ระบุ).....

2.4.11 การตอนโคเนื้อเพศผู้

ไม่ได้ตอน ตอน โดยวิธี (ระบุ).....

2.4.12 การทำเครื่องหมายบนตัวสัตว์

แขนเบอร์พลาสติก ติดเบอร์พลาสติกที่ใบหู

ห่วงคล้องจมูก ประทับเบอร์ร้อน หรือเบอร์เขียนบนลำตัว

ไม่มี อื่นๆ ระบุ.....

2.4.13 ท่านมีวิธีการกำจัดมูลโคเนื้อในฟาร์มอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ทำบ่อแก๊สชีวภาพ ปล่อยู่แปลงหญ้าในฟาร์ม

ตากแห้งแล้วจำหน่าย กระจอบละ.....บาท

ปล่อยลงแม่น้ำหรือคลองสาธารณะ อื่นๆ ระบุ.....

2.5 การตลาดโคเนื้อของเกษตรกร

2.5.1 ท่านขายโคเนื้อเมื่ออายุเท่าไร?

แรกเกิด-ไม่เกิน 1 ปี 1 ปี-ไม่เกิน 2 ปี

2 ปี-ไม่เกิน 3 ปี 3 ปี-ไม่เกิน 4 ปี

4 ปี ขึ้นไป

2.5.2 ช่วงน้ำหนักที่ขายโคเนื้อ (กิโลกรัม)

น้อยกว่า 200 กก. 201-300 กก.

301-400 กก. 400-500 กก.

มากกว่า 500 กก.

2.5.3 ราคาที่จำหน่าย (ระบุ).....บาท/ตัว อายุ.....ปี

2.5.4 ช่องทางการจำหน่าย โคนื้อ

- () พ่อค้ามารับซื้อที่ฟาร์ม () นำไปขายที่ตลาดนัดโค-กระบือ
() ส่งโรงฆ่าสัตว์โดยตรง () อื่น ๆ ระบุ.....

2.5.5 วิธีการจำหน่าย

- () ชั่งน้ำหนัก (.....บาท/กก.) () ตีราคาตัว (.....บาท/ตัว)
() ตีราคาแบบเหมาฝูง () อื่น ๆ ระบุ.....

2.5.6 การตัดสินใจด้านราคาขาย โคนื้อ ใครเป็นผู้มีอำนาจกำหนดราคา

- () ผู้ขาย () ผู้ซื้อ () ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

2.5.7 เมื่อจำหน่าย โคนื้อ ท่านได้รับเงินสดทันทีหรือไม่

- () รับทันที () หลังจากจำหน่าย 2-3 วัน
() อื่น ๆ แล้วแต่จะตกลงกัน (ระบุ).....

ตอนที่ 3 การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ภายใต้การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดบุรีรัมย์

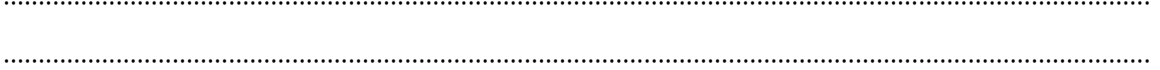
1) ท่านได้รับการพัฒนาตามหัวข้อต่อไปนี้ในระดับใด

หัวข้อที่ได้รับการพัฒนา	มาก=4	ปานกลาง=3	น้อย=2	ไม่มี=1
1. ท่านใช้วิธีการขยายพันธุ์โคเนื้อด้วยวิธีการผสมเทียม				
2. ท่านมีแปลงหญ้าสำหรับโคเนื้อเพิ่มขึ้น				
3. ท่านสามารถจัดการด้านสุขภาพโคเนื้อ และการควบคุมป้องกันโรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์				
4. ท่านมีเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อเพิ่มขึ้น				

2) ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกร

สภาพปัญหาและอุปสรรค	มาก=4	ปานกลาง=3	น้อย=2	ไม่มี=1
5.1 พันธุ์โคเนื้อมีราคาแพง				
5.2 พันธุ์และขนาดโคที่ต้องการซื้อไม่มีจำกัด				
5.3 สภาพพื้นที่ฟาร์มและโรงเรือนมีน้ำท่วมขัง				
5.4 ขนาดพื้นที่ฟาร์มมีจำกัดไม่เพียงพอกับจำนวนโค				
5.5 ราคาอาหารขึ้นแพง				
5.6 แหล่งหญ้าธรรมชาติมีจำกัด				
5.7 ผสมเทียมติดยาก				
5.8 ขาดแคลนแรงงาน				
5.9 ปัญหาด้านเงินทุน				
5.10 ขาดแคลนความรู้ในการจัดการฟาร์ม				
5.11 ประสบปัญหาโรคระบาด				
5.12 ไม่มีตลาดที่แน่นอนรองรับ				
5.13 ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่วนราชการมาดูแล				
5.14 อื่น ๆ ระบุ.....				

5.15 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ตอนที่ 4 แบบประเมินความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร (1 ชุด/กลุ่ม)

คำชี้แจง ใช้วิธีการสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต และตรวจเอกสารหลักฐาน ณ ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม โดยมีสมาชิกกลุ่มร่วมให้ข้อมูลทุกคน พร้อมทำการประเมินความเข้มแข็งกลุ่มตามตัวชี้วัดที่ละข้อ โดยระบุ ผ่าน/ไม่ผ่าน ตามหลักฐานประกอบการพิจารณา

ลำดับ	ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน		หลักฐานประกอบการพิจารณา
		ไม่ผ่าน	ผ่าน	
	กลไกการบริหารกลุ่ม			
1	ผู้บริหารกลุ่มมีแนวคิดและทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของกระบวนการกลุ่ม			คำอธิบาย
2	มีที่ทำการกลุ่มเป็นหลักแหล่งชัดเจนและใช้ประโยชน์			สถานที่จริง/คำรับรอง
3	มีคณะกรรมการบริหารที่ได้รับการมอบหมายบทบาทหน้าที่ชัดเจน			ป้าย-ผังแสดงกรรมการ/ระเบียบ ข้อบังคับ/คำอธิบาย
4	มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและได้รับการยอมรับจากสมาชิก			ระเบียบข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์ อักษร/คำรับรอง
5	มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกและกลุ่ม			เอกสาร/ข้อมูลสมาชิก/จำนวนสัตว์/ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
6	มีการประชุมสมาชิกของกลุ่มเป็นประจำ			รายงานการประชุม/วาระการประชุม/ รูปภาพ

แบบสอบถาม ตอนที่ 4 (ต่อ)

7	มีการประชุมพบปะระหว่างกรรมการกลุ่มสม่ำเสมอ			บันทึกการประชุม/คำอธิบาย/คำรับรอง/ รูปภาพ
8	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรม-แก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเลี้ยงที่เกิดจาก ความคิดร่วมกันของสมาชิก			บันทึก/โครงการ/คำอธิบาย/คำรับรอง
9	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิกทั้งที่จัดเองและร่วมกับ หน่วยงานอื่นๆ			รูปภาพ/โครงการ/คำรับรอง
10	กลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมการให้บริการเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ของ สมาชิก			คำอธิบาย/คำรับรอง/รูปภาพ/ ตัวอย่าง ของจริง
	ฐานะและความมั่นคงของกลุ่ม			
11	มีการระดมหุ้นจากสมาชิกอย่างต่อเนื่อง			บัญชี/สมุดฝากเงิน/ระเบียบข้อบังคับ
12	สมาชิกกลุ่มมีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอ			บัญชี/สมุดฝากเงิน/ระเบียบข้อบังคับ
13	กลุ่มเกษตรกรมีการจัดสร้างทุนดำเนินการของกลุ่ม			บัญชี/สมุดฝากเงิน/คำอธิบาย
14	กลุ่มมีทรัพย์สินที่เป็นส่วนกลางของกลุ่ม			บัญชี/ตัวอย่างของจริง/คำอธิบาย
15	มีการนำทุนดำเนินการมาใช้ในกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์			ระเบียบข้อบังคับ/คำอธิบาย/คำรับรอง
16	มีการปันผลจากหุ้นแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ			บัญชี/คำรับรอง
17	มีการทำบัญชีและรายงานบัญชีต่อที่ประชุมของกลุ่ม			บัญชี/รายงานการประชุม
18	มีจำนวนสมาชิกคงเดิมหรือเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง			บัญชี/รายชื่อสมาชิก
19	มีการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินการหรือทรัพย์สินของกลุ่ม			บัญชี/ตัวอย่างของจริง/คำอธิบาย

ตอนที่ 4 (ต่อ)

20	มีการเพิ่มขึ้นของผลผลิตหรือประสิทธิภาพในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม			ข้อมูลจำนวนสัตว์/คำอธิบาย/ตัวอย่างของจริง
21	มีความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่ม			คำอธิบาย/ตัวอย่างของจริง
	บทบาทการเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่น			
22	มีโครงการหรือกิจกรรมการสนับสนุนจากท้องถิ่นหรือหน่วยงานต่างๆ			โครงการ/ตัวอย่างของจริง/คำรับรอง
23	มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความร่วมมือหรือเชื่อมโยงกับกลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ			ตัวอย่างของจริง/คำอธิบาย/รูปภาพ/คำรับรอง
24	มีการนำสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะหรือชุมชน			รูปภาพ/คำรับรอง
25	มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อการอนุรักษ์หรือพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน			โครงการ/ภาพถ่าย/ตัวอย่างของจริง
	รวม			
เกณฑ์การประเมิน : ต้องผ่านประเด็นการประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 60				
ผลการประเมิน : ☐ ผ่าน ☐ ไม่ผ่าน				